

UNIVERZITA
PALACKÉHO
V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Čínská mytologie – archetyp hrdiny
Guan Gong**

autor práce: Petra Holcová
vedoucí práce: doc. Lucie Olivová
Olomouc 2010

PROHLÁŠENÍ

Předkládám tímto k posouzení a obhajobě bakalářskou práci zpracovanou na závěr mého studia na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího bakalářské práce s použitím pouze těch pramenů, které jsou uvedeny v závěru práce. Práci jsem zpracovala v souladu se všemi předpisy a nařízeními platnými pro provedení bakalářské práce.

V Olomouci dne 30. 6. 2010

Petra Holcová

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce doc. Lucii Olivové za poskytnuté cenné rady, všestrannou pomoc při vypracovávání práce a hlavně za ohromnou dávku trpělivosti. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytli své rady, odbornou pomoc nebo mi byli inspirací, či oporou při vzniku této práce.

ANOTACE

V úvodu práce jsem se zabývala mytologií a archetypem hrdiny v obecné rovině. Snažila jsem se postihnout základní pojmy a představit uznávané teorie vývoje studia této problematiky z pohledu dnešních antropologů. Opírala jsem se převážně o výzkum Josepha Campbella, který se zabýval archetypem hrdiny a jeho vývojem napříč světovými kulturami a historií velmi podrobně a je autorem zásadní teorie o monomytu. Výsledky jeho bádání jsem pak použila ke komparaci s prací Ann Birrellové, která je uznávanou odbornicí v oblasti starověké čínské mytologie.

V další části jsem si vybrala postavu Guan Gong, hrdiny a pozdějšího božstva čínské mytologie, abych na tomto konkrétním příkladu demonstrovala obecně platné teorie vylíčené v první části. Zároveň rozebírám tuto postavu z historického hlediska, podrobně se zabývám cestou jeho svatořečení a vývojem jeho kultu v několika rovinách.

V závěru práce vše shrnuji v odkazu mytologie pro moderní společnost. Zamýšlím se nad hypotézou do jaké míry dnes mytologie a odkaz hrdinství ovlivňuje čínskou společnost.

ANNOTATION

I researched mythology and hero archetype in general at the beginning of the thesis. I tried to present basic terminology and describe accepted theories of evolution studies of this issue, from the perspective of today's anthropologists. The thesis is largely based on very extensive research by Joseph Campbell's archetype of the hero and its evolution across the world's cultures and history. He is the author of fundamental theory of monomyth. I reached out his research results to study by Ann Birrell, which is a recognized expert in Ancient Chinese Mythology.

In the next part of my thesis is demonstrated by the example of Guan Gong, the hero and later the Chinese mythological deity, the validity of the general theory described in previous chapters. In addition, I characterized a person of Guan Gong from historical perspectives, examined the way of his canonization and evolution of his cult from several planes.

I summarized the mythology reference for today's modern society in conclusion of the thesis. I intend the above hypothesis, to what extent, mythology and heroism reference influences Chinese society today.

OBSAH

1. Úvod	7
1.1 Mýtus	7
1.2 Čínské myšlení a mytologie	10
1.3 Hrdina	10
2. Guan Yu	12
2.1 Historické pozadí: základní pojmy a jména	12
3.2 Literární zpracování	17
3.3 Stěžejní příběhy spojené s osobou Guana	19
3. Guan Gongův kult a jeho proměny napříč dějinami, kulturou a prostorem..	25
3.1 Historická rovina	26
3.2 Nábožensko-ideologická rovina	27
3.2.1 Lidové náboženství	27
3.2.2 Buddhismus	32
3.2.3 Taoismus	33
3.3 Geografická rovina	35
4. Charakteristické podoby Guan Gong a jejich symbolický výklad	41
4.1 Fyzická podoba	41
4.2 Guan Gong jako bůh války	43
4.3 Guan Gong jako učenec	45
4.4 Guan Gong jako kytarový bůh	46
5. Odkaz pro moderní dobu	47
5.1 Překlady a komiks	47
5.2 Kinematografie	48
5.3 Deskové, PC a video hry.....	51
6. Závěr	53
7. Přílohy	56
8. Použitá literatura	58

1. Úvod

V této práci se pokusím na konkrétním příkladu mýtického hrdiny Guan Gongu popsat obecný charakter vnímání mytologie v čínské kultuře a společnosti. Při své práci jsem vycházela ze dvou hlavních zdrojů. Z poznatků Ann Birrellové, významné osobnosti působící na poli čínské mytologie, která komplexně zpracovala čínské rané, převážně kosmologické mýty. Utvořila soubor archetypů objevujících se v čínské mytologii a roztrídila nejstarší mytologická vyprávění podle jejich tématu do základních kategorií. Druhým zdrojem poznatků se pak stala kniha Josepha Campbella, *Tisíc tváří hrdiny*. Ta je považována za jeho nejzdařilejší dílo, kde široké veřejnosti představuje svou zlomovou „teorii o monomýtu“ - obecném schématu hrdinovy dobrodružné cesty. Campbell zde porovnává mýty amerických domorodců, starých Řeků, artušovské legendy a biblické příběhy. Velice mě tato teorie zaujala a zajímalo mě, zda se tento obecný model dá aplikovat i na archetyp čínského hrdiny.

Informační základnu k osobě Guan Gongu jsem našla v anglických překladech *Příběhů tří říší* a v práci ruského autora Borise Riftina, který se podrobně zabýval vývojem kultu tohoto hrdiny.

1.1 Mýtus

Řecký pojem *mythos*, z něž je odvozen český *mýtus*, znamenal původně „slovo, rčení nebo příběh“.

Teorie mýtu¹

Označení *mythos* pochází ze 4. století od řeckého *Herodota*² a tvořil opak k *logu*. Nabyl tak významu *smyšlenka* či dokonce *klam*.

Přes toto pohrdavé zavržení mýtické příběhy po celá staletí nadále uchvacovaly lidskou obraznost. Vědci a filozofové se mnohokrát pokoušeli odhalit tajemství jejich trvalé působivosti.

---

¹ Zpracováno na základě: **Kulcsárová, Z.:** *Světové mytologie*. Praha, Orbis 1972.

² Považován za zakladatele moderního dějepiscetví.

V 18. století se ujal názor, že mýty nejsou zkomolenými verzemi biblických příběhů, ale jsou metaforickými pokusy o rozluštění záhad života a vesmíru. Jako takové je lze přirovnat k moderním vědeckým teoriím nižšího stupně lidského vývoje.

Pozdější teoretikové se pokoušeli najít společnou příčinu vzniku mýtů. Významným představitelem tohoto přístupu byl v 19. století německý folklorista Friedrich Max Müller. Podle něj lze původ všech mýtů hledat v symbolických vyprávěních či alegoriích o přírodních úkazech, obdařených lidskými vlastnostmi.

Dalším vlivným teoretikem byl britský antropolog *J. G. Frazer*, v jehož dvanáctisvazkovém díle *Zlatá ratolest* z let 1911 až 1915 jsou nashromážděna mýtická vyprávění z celého světa o božské podstatě královské moci. Tato vyprávění se zakládala na víře, že na blahu panovníka závisí blaho společnosti.

Aby vysvětlili přetrvávající přitažlivost mýtů, obraceli se jiní vědci do lidského nitra a prohlašovali, že mýty souzní s některými rysy lidského vědomí. Příkladem je Freudův výklad mýtu o Oidipovi. Obecnou teorii mýtu předložil *Carl G. Jung*. Podle tohoto švýcarského psychoanalytika čerpají mýty svou tajemnou sílu ze skutečnosti, že jejich hlavní postavy ztělesňují původní archetypy, které silně ovlivňovali lidskou duši, jako například moudrý stařec, matka.

Do této doby vědci pracovali převážně v knihovnách. Na počátku 20. století však začali antropologové zkoumat přímo kmenové společnosti. Tento přístup je poprvé přivedl ke konfrontaci s „živými“ mýty a podstatně přispěl k našemu pochopení problému v jeho mnohostranné složitosti. Zlomovou byla práce *Bronisława Malinowského*, jež ukázal, že původ mýtu rozšířeného mezi domorodými obyvateli Trobriand, který zdánlivě vypovídá o dávné minulosti, se odvozuje ze současného společenského řádu. Skutečnost, že zdánlivě starobylá vyprávění se mohou přímo vztahovat ke způsobu, jakým je společnost organizována v současnosti, neznamená, že mýtus nemůže obsahovat mnohé další významy.

V druhé polovině 20. století neudělal žádný vědec pro porozumění mýtu víc než francouzský antropolog *Claude Lévi-Strauss*. Ve svých rozborech mýtů ukázal, že účelem mýtu je vyřešení pocitovaných rozporů v lidské zkušenosti. Ty mohou být bezprostřední a smyslové nebo velmi abstraktní. Dokládá, že tvůrci mýtů se snaží vyřešit všechny rozpory tím, že uvádějí do vzájemné souvislosti jeden aspekt života a jeho protějškem tzv. *teorie binárních protikladů* (mládí – stáří, období sucha – období dešťů...). Podle Lévi-Straussovy analýzy mýtus klade tolik otázek, na kolik odpovídá. Ruský folklorista *Vladimír Propp* naopak předpokládá, že struktura

vyprávění má základní význam pro smysl všech tradičních příběhů. Jsou to například: zákaz, porušení zákazu, odchod hrdiny z domova, rozhovor s kouzelnými pomocníky, příchod škůdce, pronásledování hrdiny, záchrana hrdiny. Podobný postoj zastává i *Joseph Campbell* se svou teorií *monomýtu*.

Moderní nauka o mýtech se stala komplexní disciplínou, jež kombinuje různé vědní obory: antropologii, klasická studia, komparativní religionistiku, historii, folkloristiku, literaturu, umění a psychologii.

Mýtus vs. lidové vyprávění

Obecně se uznává, že oba narativní způsoby mají mnoho společného: oba jsou společnými díly, to znamená, že nemají určitého autora, oba také existují v různých verzích. Ačkoliv se tyto dva způsoby vyprávění navzájem složitě překrývají, obecně jsou za mýtus považovány ty příběhy, které se pokoušejí vysvětlit původ světa, lidské společnosti a kultury.

Mýtus a studium mytologie v čínském kontextu

Obecně akceptovaná západní definice mýtu jako náboženských příběhů odráží i význam čínského výrazu pro mýtus, *shenhua* 神话. *Shen* znamená „božský, posvátný, svatý“, *hua* značí „řeč, příběh, ústně podávané vyprávění“.

Studium čínské mytologie je v komparaci s naukami o západních mytologiích, především řeckou či římskou, poměrně v plenkách a dlouhou dobu bylo západními vědci opomíjeno. Zpočátku byl výzkum čínské mytologie silně ovlivněn hledáním původu a vysvětlováním. V současné době se otevírá modernějším teoriím komparativní mytologie (teoriím Malinowského, Lévi-Strausse, Campbella a dalších odborníků na poli moderní antropologie)³, jež prokazují, že čínské mýty jsou hodnotnou a vzrušující pokladnicí mytologických témat, motivů a archetypů.

---

³ **Birrell, A.:** *Chinese Mythology: An Introduction*. Baltimore, John Hopkins University Press 1999, s. 45-68.

1.2 Čínské myšlení a mytologie

Mytologie jednotlivých národů v sobě často odráží celkový obraz dané společnosti, její řád a vnitřní síly, které ji formují. Proto by se dalo říci, že mytologie každého národa či etnika je silně ovlivněna jeho myšlením, chápáním hodnot a způsobem života. Jinak to není ani u Číňanů. Čínské myšlení se už od nejstarších dob vyznačuje vysokým stupněm racionality a smyslem pro realitu. To však neznamená, že by ze svého života a činnosti absolutně vylučovali všechny „neracionální“ a „nereálné“ vlivy, spíše naopak. V jejich myšlení je ovšem značná dávka pragmatismu, což je inspiruje k tomu, že se snaží využít všech cest a prostředků vedoucích k cíli.

Tradiční čínský světonázor je kombinací nejstarších kosmologických představ, kultu předků, racionálního konfuciánství, mystického taoismu, buddhistické víry v záhrobní život i naivního materialismu. Toto vše se po staletí vzájemně mísilo a doplňovalo o další složky, čímž vznikla svérázná víra nejčastěji označovaná souhrnným názvem „čínské lidové náboženství“. V jeho rozsáhlém panteonu vedle sebe ve vzájemné shodě stojí taoistická a buddhistická božstva spolu s celou řadou mytologických postav, legendárních vládců, mudrců a hrdinů povýšených do kategorie bohů či nesmrtelných. Důležitou úlohu zastává uctívání přírodních sil, protože Číňané chápali člověka jako zprostředkovatele a dokonce i udržovatele harmonie mezi nebem a zemí.

Tyto faktory vedly ke vzniku široké škály postav a typů, kterou můžeme chápat jako čínským panteon, ale kterou nikdy nedokážeme postihnout ve vší úplnosti.

V čínských mýtech a legendách se často vyskytuje motiv válečníka a morálního hrdiny, což byl i jeden z důvodů, proč jsem si vybrala z bohaté škály archetypů napříč čínským panteonem právě archetyp hrdiny.

1.3 Hrdina

Postava hrdiny se v čínské mytologii stejně jako v mytologiích ostatních národů objevuje v rozličných rolích: zachránce, posla kultury, válečníka, zakladatele nové rasy, kmene nebo dynastie. Z více jak dvaceti celosvětově stereotypních znaků

hrdiny je nejčastější a nejrozšířenější mýtus o jeho zázračném zrození, třech zkouškách, vykonávání úkolů a božské pomoci. Hrdinství je také charakterizováno vojenskou odvahou, idealismem, ušlechtilostí ducha, velkým sebevědomím, pomstou a vlastenectvím. V charakteru hrdiny se mísí pozitivní i negativní znaky. Vlastností archetypálního čínského hrdiny je morální srdatost vycházející z hluboko zakořeněné konfuciánské tradice. Čínský hrdinský mýtus se od ostatních mytologií liší právě raným zdůrazňováním morálních hodnot hrdinného válečníka.

Ann Birrellová se ve svých pracích zabývá především starověkou mytologií. Jako tři postavy ilustrující typické vlastnosti hrdiny čínské mytologie uvádí legendárního *Yaa*, *Shuna* a *Yua*. V raně středověké rovině pak bezesporu nenalezneme lepšího příkladu hrdiny než je Guan Yu, který je v mnoha svých ztvárněních ztotožňován právě s postavou Yua, někdy i považován za jeho vtělení. Tuto historickou postavu čínských dějin jsem si zvolila pro svůj záměr popsat na jednom konkrétním příkladu celkový vývoj hrdinského obrazu a použít ho jako zdroj pro vytvoření archetypu hrdiny.

2. Guan Yu 关羽

2.1 Historické pozadí: základní pojmy a jména

Ačkoliv se s Guan Gongem pojí mnoho legend, je třeba si uvědomit, že není jen mytologickým hrdinou, ale skutečnou postavou z čínské historie. Žil v období Tří říší (189 – 280 n.l.), v období velkých společenských svárů a zmatků, kdy byla na dlouhou dobu Čína opět rozdělena.

Guan Yu

(jeho život na základě dochovaných pramenů⁴)

Guan Yu se narodil v okrese *Xie* (dnešním *Yuncheng*, *Shanxi*). Přesné datum narození se v pramenech nevyskytuje, ale běžně se uvádí rok 160 nebo 162. Živil se jako prodavač tofu, ale v nitru cítil, že na něj čeká jiné životní poslání.

Ve dvaceti třech letech byl nucen z rodného města uprchnout a skrývat se, protože zavraždil místního správce *Lü Xionga*⁵. O pět let později se objevuje v komandérii *Zhuo* (dnešní *Zhuozhou*, *Hebei*) a nechává se naverbovat jako dobrovolník do civilní armády proti potlačení *povstání Žlutých šátků* (184). Po boku *Liu Beie* a *Zhang Feie* se aktivně zapojil do bojů proti rebelům. Za své úsilí byl povýšen do důstojnické hodnosti.

V roce 199 mu *Liu Bei* svěřuje během své nepřítomnosti správu nad hlavním městem oblasti *Xuzhou*, *Xiapi*. Zde se poprvé dostává Guan do konfliktu s *Cao Caem* do jehož kompetence tato oblast původně spadala. Guan se pokusil síle spojených armád *Cao Caa* a *Yuan Shaa* nejdříve odolávat, ale nakonec byl poražen. Další perioda jeho života je známa jako „*krátká služba pod Cao Caem*“. Ten si Guana i přes nesouhlasné hlasy svých generálů, že se jedná o nepřítele, velmi oblíbil a vážil si jeho vojenských schopností a morálních zásad. Po nějakém čase se Guan opět vrací ke svému přísežnému bratru *Liu Beiovi*.

V roce 219 je *Liu Beiem* jmenován *Vrchním generálem všech front*. Zároveň zastával nejvyšší pozici mezi *Pěti tygřími generály*, o které se *Liu Bei* opíral. V témže

---

⁴ *Záznamy tří říší.*

⁵ *Lü Xiong* byl opravdovým tyranem. Nemilosrdně vybíral daně, tyranizoval Guanova souseda, znásilnil dívku atd.

roce, po neúspěšném pokusu spojit se s vojsky Liu Beie u *Maichengu* (dnes jihovýchodně od *Danyangu, Hubei*), je obklíčen *Sun Quanovou* armádou. Je zajat a spolu se svým synem *Guan Pingem* a generálem *Zhao Leiem* popraven. *Sun Quan* posílá jeho hlavu *Caovi* v domnění, že veškerá vina spočine na *Caovi*. Ten ale nechává *Guan Gong* pohřbít se všemi poctami a uděluje mu posmrtný titul markýze.

V *Záznamech tří říší* je vyzdvihována jeho statečnost, smysl pro spravedlnost, oddanost věci a velká touha po vzdělání.

Tři říše 三国⁶

Na konci dynastie *Han* 汉 se objevují tři velcí konkurenti, ze kterých není žádný tak silný, aby své rivaly zničil. Čínské císařství se rozpadlo na tři království: **Wei** 魏 na severu, **Wu** 吴 na jihu a **Shu** 蜀 (*Shu Han*⁷) na západě. Z tohoto důvodu je tedy zmiňovaná perioda dějin nazývána obdobím Tří říší.

Období Tří říší je jedno z nejkrvavějších v čínské historii. Sčítání obyvatelstva za dynastie Pozdní východní Han ohlásilo populaci přibližně padesáti šesti milionů, zatímco sčítání během vlády dynastie Západní Jin hlásilo přibližně šestnáct milionů.

Tato část čínských dějin začíná s odstoupením posledního hanského císaře *Han Xiandiho* 汉献帝 ve prospěch *Cao Piho* 曹丕⁸ v roce 220 a končí sjednocením země prvním císařem dynastie *Západní Jin* 西晋, císařem *Jin Wudim* 晋武帝. Pro urovnání situace ve státě, se roku 189 k moci dostal guvernér *Dong Zhuo* 董卓. Sesadil císaře a dosadil místo něj nového devítiletého loutkového císaře Xiandiho. Na základě tohoto faktu mnoho historiků uvádí jako počátek období Tří říší rok 189. Má to své opodstatnění. Jakmile byl u moci Dong Zhuo, přestala centrální hanská vláda v lastně existovat. Dong byl roku 192 zabit. Jeho smrt však zemi mír nepřinesla, neboť opravdový boj o rozpadající se hanskou říší teprve začal. Boje

⁶ téma zpracováno na základě: Fairbank, J. F.: *Dějiny Číny*. Praha, LN 1998.

⁷ *Shu Han* – z toho důvodu, že státu vládne kníže, podle jehož tvrzení pocházel z příbuzenské větve dynastie Han. Čínští historikové však nikdy nepotvrdili, zda měli Hanové řádného nástupce.

⁸ *Cao Pi* – syn Cao Caa

probíhaly mezi oblastními válečníky, z nichž někteří byli bývalými guvernéry, jiní získali moc a uznání teprve v době *povstání Žlutých šátek* 黄巾起义⁹.

V severní části Číny se prosadili:

- **Yuan Shao** 袁绍 – byl na začátku tím silnějším. Pocházel z vážené rodiny, jejíž členové byli přes sto let dosazováni na post ministrů v centrální vládě.
- **Cao Cao** 曹操 – byl naproti tomu zbohatlík, který vděčil za svůj vzestup právě boji se Žlutými šátky. Po smrti Dong Zhuoa vzal císaře Xiana pod svou ochranu a mohl dát svým činům nádech legitimacy. Disponoval i větší prozíravostí než jeho konkurent Yuan Shao.

Bitva u Guandu

V roce 200 došlo k rozhodnutí v bitvě u Guandu. Cao Cao se ukázal jako schopný taktik a stratég. Pouze s pěti tisíci muži zahájil riskantní útok na Yuan Shaoa. Nepozorovaně obsadil povodí Žluté řeky a zaútočil na špatně střežený hlavní sklad jeho vojsk. Útokem znemožnil zásobování Yuan Shaovi armády a zcela ji demoralizoval. Yuan Shao se stáhl zpět do svého hlavního města, propadl depresím a následujícího roku umírá. Cao Cao se tak stává vládcem země. Do roku 207 poráží i zbytek Yuan Shaových synů a odbojných generálů a sjednocuje celý sever Číny.

Bitva u Chibi 赤壁

Roku 208 se Cao Cao vydal na jih. Jeho první obětí měl být *Liu Biao* 刘表, který stál v čele provincie Hubei. Patřil k císařské rodině a odjakživa zastával úřad guvernéra této oblasti. Netoužil po rozšíření své moci, ke všemu byl starý a nemocný. To, že nebude Caově armádě stát v cestě bylo zjevné. Ovšem **Liu Bei** 刘

---

⁹ Těžká situace rolníků vedla k zakládání tajných organizací. Nejaktivnější sektou byla „*Cesta velkého klidu*“ 太平道. Roku 184 rozsáhlé *povstání Žlutých šátek* (stoupenci kolem hlavy žluté šátky) otráslou celou zemí. Bylo krutě potlačeno silami velkých vlastníků půdy, jejichž vůdci se r. 189 zmocnili *Luoyangu* a zajali císaře.

备, v té době pod ochranou Liu Biao, se Caovi bez boje vzdát nechtěl. Na radu svého rádce a vynikajícího стратега, **Zhuge Lianga** 诸葛亮, se chtěl protivníkovi postavit na odpor. Bez úspěchu.

Poté, co Cao s lehkostí zničil Liu Biao, uprchl Liu Bei do dnešního *Wuhanu* a prosil o pomoc Sun Quana. Ten spravoval úrodnou oblast jižně od Dlouhé řeky, která odpovídá dnešním provinciím Jiangxi a Zhejiang. Patřil k nejsilnějším zbývajícím protivníkům Cao. Sun Quanovi bylo jasné, že má Cao v úmyslu zničit jednoho lokálního vládcu po druhém. Kdyby nyní zůstal nečinný, přišel by na řadu také. Aby svazek s Liu Beiem stvrdil, dal mu za manželku svou dceru. Cao Cao se rozhodl pro přechod Dlouhé řeky a útoku na Sun Quana.

Nejdříve musel své vojsko zvyklé na boj na souši připravit na riskantní přechod řeky. U Červené skály zřídil opěrný bod, který měl sloužit jako základna pro jeho válečné loďstvo. Aby mohlo pozemní vojsko využít své obvyklé taktiky na vodě, nechal lodě svázat do obřích vorů, aby snížil vlnobití. Přes vory byly položeny dřevěné desky, takže i jezdeckvo mohlo provádět operace. Sun Quan ale využil slabé stránky těchto obřích vorů: jejich špatnou ovladatelnost a fakt, že byly vyrobeny ze dřeva. S pomocí deseti malých lodí, jejichž posádku namaskoval jako dezertéry a plně je naložil palivem, zapálil celé Caoovo loďstvo. Ve stejnou dobu napadla Liu Beiova armáda Caoova vojska na souši.

Bitva u Červené skály zastavila Caoův postup na jih a zpečetila rozdělení na tři státy. Spolu s *Bitvou u Guandu* patří k nejdůležitějším bitvám tohoto období čínské historie.

Po debaklu u Červené skály se Cao Cao obrátil zpět na sever, aby se zotavil a načerpal nové síly. Liu Bei využil času, aby ovládl *Sichuan* a dnešní *Hunan*. Bez jakékoliv pohrůžky se velmi rychle rozpadlo jeho spojení se Sun Quanem. Liu Beiův postup zarazil Sun Quan ovládnutím právě získaného Hunanu a dále rozšiřoval své území na jih směrem k dnešnímu *Furanu* a *Guandongu*, k oblastem, které až dosud patřily mezi okrajové oblasti Číny.

Rozdělení

Roku 220 Cao Cao umírá. Jeho následovníkem se stal syn Cao Pi. Nutil hanského císaře Xiana, aby odstoupil v jeho prospěch. Založil dynastii Wei.

Rok na to se Liu Bei, který se považoval za zákonného dědice, prohlásil v Sichuanu hanským císařem. Jeho říše byla proto nazvána Shu Han. V příštím roce se Liu bei bezúspěšně pokoušel získat zpět ztracené provincie *Hunan* a *Hubei*. Krátce na to zemřel.

Sun Quan se do roku 222 nazýval králem státu Wu, od roku 229 pak císařem dynastie Wu se sídlem v Nankingu.

Úpadek

Mezi léty 220 a 260 nastala mezi těmito třemi státy patová situace, přičemž docházelo k válečným střetnutím zejména na hranicích mezi Shu Han a Wei. Kancléř státu Shu, Zhuge Liang, se pokoušel na svých severních výpravách pětkrát marně zaútočit na čínské vnitrozemí, aby opět nastolil vládu dynastie Han.

Roku 249 došlo ve státě Wei k puči, vedeným vrchním velitelem *Sima Yi* 司马懿. Weiský císař sice oficiálně zůstal hlavou státu, ale opravdovou moc měla rodina Sima.

Roku 263 využil Sima Yiho syn, *Sima Zhao* 司马昭, vnitřních sporů Shu Han a napadl Sichuan. Dobył ho. Shu Han se v krátké době zhroutil.

Roku 265 sesadil syn Sima Zhaa posledního weiského císaře a vyhlásil dynastii *Jin* 晋. Současně probíhaly první přípravy na útok proti Wu.

V listopadu 279 zaútočila jinská armáda na Wu. O pět měsíců později stát Wu kapituloval a celá země byla opět po dlouhé době sjednocena.

Tři říše, stav v roce 262

2.2 Literární zpracování

Záznamy tří říší 三国志 (sanguozhi)¹⁰

První verze zpracování tématu Tři říší vzniká na sklonku třetího století z rozkazu *Sima Yana*, který na krátkou dobu v roce 280 Čínu sjednocuje. Jedná se o oficiální historii vytvořenou ministrem *Zhang Huaem* k potvrzení legitimacy vládnoucí rodiny Sima a jejího nároku na císařský trůn. *Zhang Hua* vytvořil kolekci několika historických prací vzniklých v průběhu období *Tři říší* (189 – 280 n.l.). Hlavním námětem mu byla kronika státu *Shu* vytvořená *Chen Shouem*. Proto je někdy za původního autora označován právě *Chen Shou*.

Spolu se *Zápisky historika*, *Dějiny Hanů* a *Dějiny Pozdní Han* se *Záznamy tří říší* řadí mezi první čtyři knihy *Kánonu 24 oficiálních historií starověké*

¹⁰ <http://history.cultural-china.com/en/174History2028.html>

Číny. Již v těchto pracích vznikají charakterové typy postav např. věrný válečník, zhýralý vládce, chytrý ministr.

Originál byl zaznamenán na bambusových destičkách a stal se základem všech pozdějších literárních zpracování.

Příběhy Tří říší 三国演义 (sanguoyanyi)

„Říše dlouho rozdělená se musí sjednotit, říše dlouho sjednocená se musí rozdělit.
Tak tomu vždy bylo.“

V tomto taoistickém duchu začíná historický román *Příběhy tří říší* ze 14. století, jehož autorství je připisováno *Luo Guanzhongovi* 罗贯中¹¹. Tvoří ho 120 kapitol s veršovanými nadpisy a vystupuje v něm téměř tisíc postav (převážně historických).

Druhého zpracování se tématu Tří říší dostalo za dynastie Ming. Období vlády této dynastie je pokládáno za počátek a zlatý věk čínského románu. Spolu s *Příběhy od jezerního břehu*, *Putováním na Západ* a *Snu v červeném domě* jsou *Příběhy Tří*

¹¹ (1330 – 1400) spisovatel, připisováno autorství dvou ze čtyř *Velkých klasických románů čínské literatury*: *Příběhy Tří říší* a *Příběhy od jezerního břehu*.

říší považovány za klasická díla tohoto literárního stylu, který se vyznačoval psaním jazykem *baihua* 白話 typickým pro populární literaturu¹². Celý soubor je souhrnně nazýván „Čtyřmi klasickými romány čínské literatury“.

Příběhy Tří říší jsou demonstrací boje dobra a zla, směsicí lidových příběhů a vyprávění, která vznikla v průběhu toku času, na pozadí historicky pravdivých událostí.

Ústředním symbolem románu je znak 义¹³. Na základě rozličných příběhů z období Tří říší jsou zobrazeny morální aspekty obsahu tohoto znaku¹⁴. Například v prvním příběhu 桃园三结义 (*Přísaha v broskvoňovém sadu*) byly použity aspekty věrnosti a dodržení slibu mezi třemi hlavními postavami románu - Liou Beiem, Guan Yum a Zhang Feiem. *Příběhy Tří říší* tak zachycují hluboce zakořeněný smysl čínské kultury pro spravedlnost vycházející z konfucianismu, který se v podobě těchto příběhů nenásilnou formou předával z generace na generaci. Román ve svém hlubším smyslu podává dokonalé svědectví o čínské mentalitě, kultuře a celkovém chápání bytí.

V různých obměnách je román jako celek nebo jeho jednotlivé kapitoly vydávány dodnes. Od dob císařství až do současnosti je nejčtenějším historickým románem mezi Číňany vůbec. Úspěšné jsou i anglické překlady od M. Robertse či C.H. Brewitt-Taylora.

2.3 Stěžejní příběhy spojené s osobou Guana

¹² Jediné *Příběhy Tří říší* nejsou psány jazykem *baihua*, ale ještě jazykem vysoké literatury *wenhua*.

¹³ Znak 義 má rozsáhlé významy. Od spravedlnosti, počestnosti, věrnosti až k dodržování slibů. Tento znak se skládá z horního znaku 羊 (ovce) a spodního znaku 我 (já). Ovce je ochotná a dobrosrdečná. Skopové maso je chutné a také výživné. Proto byla ovce ve staré Číně symbolem štěstí a pohody. Lidé používali skopové maso jako obětní dar, a tak děkovali Zemi, Nebi a bohům. Znak 我 (já) má svůj původ v nápisech na věštící kosti a původně znamenal nástroj k boji či zub od pily. Znak „義“ - „já jsem ovce“, znamená, že člověk se může obětovat pro spravedlnost, právě jako když přináší božstvu jako oběť skopové maso. V tomto čínském znaku by lidé měli poznat způsob, jak mají žít. Proto patří znak do kategorie čínských znaků „zhìyì“ („spojení významů“), tedy znaků, které se skládají ze dvou či více znaků s různými významy. Obsah potom vyplývá z celkového obsahu spojených znaků.

¹⁴ <http://www.velkaepocha.sk/200808035674/Yi-Spravedlnost-pocestnost-vernost-dodrzovani-slibu.html>

(in: Příběhy Tří říší)

Přísaha v broskvoňovém sadu

Kapitola 1: ...v kraji Zhuo navázal přátelství s dvěma místními hrdiny.

Snědou tvář toho prvního – zámožného vinaře a řezníka lemovaly husté licousy. Hromotlucky prudina *Zhang Fei* měl až do smrti oddaně stát při Guan Yuovi. Druhý, prodavač slaměných sandálů a rohoží jménem *Liu Bei*, byl málomluvný, ovládal své pocity a choval se vybraně, s vlídností a velkorysostí. Protáhlé ušní boltce mu visely k ramenům, oči měl posazeny daleko od sebe a jeho tvář se podobala nejčistšímu nefritu. Jeho vzhled prozrazoval, že pochází z knížecího rodu a je prapravnukem císaře; rodina však upadla v nemilost a zchudla. Liu Bei neměl zájem o studium, ale od dětství toužil vykonat velké činy, a proto se chtěl přátelit se smělými a talentovanými muži. Charismatický a ambiciózní Liu Bei byl ve skutečnosti s dynastií Han spojen velmi volně, bez pokrevní příbuznosti. Tři mladí muži zjistili, že mají společné vlastenecké ideály a hrdinské cíle. V kvetoucím sadu Liuova domu uzavřeli bratrství, známé jako Přísaha z broskvoňového sadu: „*být si věrni v životě a toužit zemřít ve stejný den a hodinu.*“ Ačkoliv nebyli pokrevní spřízněni, následně se oslovovali jako bratři. V Číně nebyla taková přísaha brána na lehkou váhu, protože každého vázala celoživotním poutem, a toto čestné pouto bylo stejně silné jako pouto pokrevní.

Navíc jim přálo štěstí. Kupci, kterým revolta Žlutých šátků překazila obchody, se uvolili financovat vojenský oddíl. Liu Bei se postaral o nábor branců, Zhang Fei zajistil koně a Guan Yu vedl jejich skupinu do bitvy.

Přísežní bratři, Nantou, Taiwan

Zabití Hua Xionga

Kapitola 5: ...Gua Yu zůstal relativně neznámým. Válka byla v počáteční fázi a on se držel zpátky. Jednoho dne se spojenci dostali před obtížnou překážku: *Hua Xionga*, silného nepřátelského generála, který se jim vysmíval a vyzval je, aby proti němu postavili nejlepšího bojovníka na souboj muže proti muži.

Spojenci vyslali mnoho schopných bojovníků ze svých řad, ale každý utrpěl potupnou porážku u po několika kolech boje. Po každé porážce klesala morálka mužstva a spojencům docházeli síly i bojovníci. Najednou se ozval silný hlas: *„Dojdu si pro Hua Xiongovu hlavu a položím ji k vašim nohám.“* Všichni se otočili a spatřili muže *„devět pídí vysokého, s bradkou dlouho dvě pídě, očima fénixe, tváří temně rudou a hlasem jako zvon“.*

Yuan Shao se ptal po původu muže. Bylo mu sděleno, že se jedná o Liu Beiova bratra, Guan Yuho. Yuan Shao se optal, jako funkci zastává. *„Následuje Liu Bei jako lukostřelec na koni,“* zněla odpověď. Yuan Shao zařval: *„Posmívá se nám, že nemáme velké válečníky? Je pouhým lukostřelcem, jak se tedy odvažuje říkat takové nesmysly! Vyžeňte ho!“* Cao Cao se zasmál: *„Zmírněte svůj hněv, pane. Tento muž vyslovil chlubitivá slova, a tak by měl mít odvahu. Zkusme ho. Pokud nevyhraje, stále bude dost času ho potrestat.“* Yuan Shao oponoval: *„Když vyšleme do boje pouhého lukostřelce, Hua Xiong se nám jistě vysměje!“* Cao pravil: *„Vizáž tohoto muže není běžná. Jak by mohl Hua Xiong poznat, že je mizerným lukostřelcem?“* Po tom všem řekl Guan Yu hromovým hlasem: *„Pokud nezvítězím, usekněte mi, prosím, hlavu!“*

Cao Cao nechal přinést džbáněk horkého vína, aby si s Guanem připil, než vysedne na koně, ale ten mu řekl, *„Odložte víno. Budu brzy zpátky.“* Opustil stan, zvedl svou zbraň a skočil na koně.

Z bojového pole se ozvalo zabubnování, jako by nebe padalo, země se propadla, kopce se zatřásly a pohoří zhroutila. Než se stačili všichni vzpamatovat, bylo slyšet zvuk horských zvonů. Uprostřed pláně cválal kůň, na něm Guan Yu a do výšky zvedal useknutou Hua Xiongovu hlavu.

„Jeho víno bylo stále teplé.“

Krátká služba pod Cao Caem

Kapitola 25: Cao Cao obdivoval Guanovy schopnosti a zásady. Přál si ho získat pro své vlastní plány, ale Guan zůstal vytrvale oddaný Liu Beiovi. Pouze po krátkou

dobu, kdy proud války oddělil přísežné bratry a Guan se ocitl v Caově zajetí, souhlasil, že bude sloužit v jeho armádě. Nicméně za podmínky, že se jedná o dočasné spojení, a že se ke svému bratrovi připojí při nejbližší příležitosti. Cao souhlasil a zacházel s ním velice zdvořile. Ovšem ze zcela zřejmých důvodů. Učinil z něj jednoho ze svých velitelů, přičemž se snažil Guana zkorumpovat a natrvalo přetáhnout na svou stranu. Když nezabraly různé dary, výhody a bohatství, zařídil, aby Guan musel přenocovat v pokojích Liu Beiových manželek a konkubín. Guan Yu měl vlastní rodinu, ženu, která mu dala čtyři děti. V Číně to ovšem nehrálo velkou roli – především chtěl zachovat věrnost svému přísežnému bratru a vůdci. Noc strávil vsedě na prahu dámských komnat, při světle lampy a četbě svých milovaných knih.

Jediným darem, který od Cao Caa přijal, byl kůň *Rudý zajíc*. Když se Cao překvapeně ptal, proč přijal právě koně, bylo mu přece nabízeno bohatství, moc, přepych atd. Dostalo se mu od Guan překvapivé odpovědi: „*Ted' se konečně mohu opět navrátit ke svému přísežnému bratru.*“

„Cesta dlouhá tisíce li“

Kapitola 26: Při nejbližší příležitosti tedy Cao Caa opustil. Vládce zastavil Guanovy horlivé pronásledovatele a pravil, „*Každému jeho osud.*“ Uprchlík projížděl napříč zemí, kterou zmítaly boje, a podstoupil četná nebezpečí, než dorazil zpět k Liu Beiovi. Dobrodružství se dostalo do legend a přísloví jako „*Cesta dlouhá tisíce li*“.

Guan musel při svém návratu překonat pět nebezpečných průsmyků a utkat se s šesti bojovníky.

freska umístěná v Letní paláci, Peking

Ošetření Guanova zranění během obléhání Fanchengu

Kapitola 75: Při obléhání města *Fanchengu* byl Guan poraněn na pravé paži otrávenou střelou z kuše. Jed začal rozežírat kost. Lékař usoudil, že je třeba rozříznout tkáň, obnažit postiženou kost a oškrábat její povrch zasažený rozkladem. K překvapení všech zúčastněných Guan Yu odmítl jakoukoli fixaci zraněné paže. Používaje levici, pokračoval ve hře v šach, jíž si krátil čas. Spolubojovníci při sledování zákroku odpadávali, generál vesele hovořil, popíjel a bavil se.

japonský dřevoryt z 19. století

Pomsta Lü Mengovi

Kapitola 77: Příběh pádů období chaosu a krize, intrik a krutého válčení: bitvy, vojenská tažení, obléhání... vrtkavost převahy a střídání stran, Cao Cao se stahl, z Liu Beie se stal král říše Shu Han, ale úspěšná koalice Liu Bei – Sun Quan přešla ve vzájemné měření sil.

Guan Yu byl obdařen ušlechtilostí, přímostí, čestností, věrností, šlechtností a neochvějnou odvahou. Jako každý člověk z masa a kostí měl chyby – vyšší sebevědomí na úkor empatie. Provokoval Sun Quana a zabral mu pár pevností i s územím. Vládce státu Wu reagoval vysláním vojevůdce Lü Menga. Ten na oplátku dobyl generálovo sídelní město díky slabosti Guanových podřízených, přičemž se zmocnil rodin jeho vojáků. Guan Yu se dopustil klíčové chyby: seznámil vojsko se situací. Guanovi muži dezertovali, aby zachránili své rodiny ve městě. Obléhání pokračovalo několik měsíců. Generál vyslal posly k Liu Beiovi pro pomoc. Odpověď, kterou dostal, bylo staré přísloví: „*Vědro vody nemůže uhasit požár dříví na voze.*“ Dál už jen následovala porážka...

Sun Quan uznával vojenské kvality svého zajatce. Nabídl mu život, svobodu, postavení a majetek, pokud změní stranu. Guan Yu odmítl, a to tak jízlivým způsobem, že i Sunovi vojáci při té urážce lapali po dechu. Vládce Wu tedy nechal zajatého generála i s jeho nejstarším synem Guan Pingem setnout. Jenže na oslavné hostině posedl Guanův duch úspěšného Sunova vojevůdce Lü Menga. Ten se vrhl na vladaře, proklel ho, zhroutil se k zemi a zemřel. Vyděšený Sun Quan poslal Guanovu sřatou hlavu na usmířenou Cao Caovi. Zároveň i ze strachu z pomsty, v úmyslu rozdělil míru viny na Guanově smrti mezi oba státy.

Vládci státu Wei se zdálo, že trofej vypadá, jako by Guan dosud žil. Usmál se a pravil: „Doufám, že se Vám od našeho posledního setkání vedlo dobře.“ Guan Yu otevřel ústa a hlava se zvedla, jako by se vzepřela na pramenech vlasů a vousů. Cao Cao upadl hrůzou do mdlob a nějakou chvíli se nedokázal vzpamatovat. Pak přikázal, aby hlavu mrtvého pohřbili se všemi poctami.

Osvícení na hoře Yuqian

Kapitola 77: Duch popraveného generála putoval zemí a zlostně volal: „*vrať mi hlavu!*“ Zoufalství ho unášelo až k buddhistickému chrámu na hoře Yuqian. Přebýval zde zbožný, učený mnich Puding. Na Guanovu otázku odpověděl: „*Nyní ty žádáš svou hlavu zpět! Od koho dostanou své hlavy Yan Liang, Wen Chou a další o jejichž hlavy si je připravil ty?*“ Duch se mu poklonil a přijal osvícení víry. Poté se rozplynul v ranní mlze... Svou přítomnost projevoval občasným zjevením u chrámu a permanentní ochranou místních osadníků. Lidé ho proto začali uctívat a kult laskavého ducha se rychle šířil.

„Byť těla již zemřela, duch jejich navěky bude žít, a mezi duchy se titulem hrdinů budou vždy honosit.“¹⁵

3. Guan

Gongu

kult a jeho proměny napříč dějinami, kulturou a prostorem

Uctívání Guan Gong a neboli Guan Diho je, ve srovnání s mnoha čínskými starověkými božstvy, kult relativně mladý. Masivnější vlnu obliby, která by se dala považovat za vznik kultu, můžeme vysledovat v 7. století n.l. za vlády dynastie Sui, tedy přibližně čtyři století po Guanově smrti. Tato obliba přetrvala v různých

¹⁵ Qu Yuan: *Písňe ze Chu*.

proměnách a variantách až do současnosti, kdy je Guan Gong, jak si ukážeme v následujících pasážích, stále živým a hojně uctívaným božstvem napříč celou Asií. I když je toto božstvo na Západě téměř neznámé, v asijském prostoru se jedná o jedno z nejoblíbenějších a nejvarietnějších božstev vůbec.

V obecné rovině je Guan Gong, díky svým charakterovým kvalitám vylíčeným v předešlých kapitolách, považován za hlavní božstvo spravedlnosti, loajality a věrnosti. Symbolizuje odvahu, inteligenci a lidskost. Přeje mír, bezpečnost. Přináší harmonii.

V západním světě je Guan považován za taoistického boha války a mylně ztotožňován s bohy válek známých z našeho kulturního okruhu, Marsem a Aremem. Interpretace vycházející z řecko-římské tradice pak chápe Guana jako božstvo žehnající válce a bojovníkům táhnoucím do bitev. Tato představa pravděpodobně vznikla kombinací západní tradice s faktem, že Guan Gong je jedním z nejznámějších vojenských generálů čínské historie. Když ovšem na tuto deitu pohlédneme z pohledu čínské kulturní tradice, která je silně ovlivněna odkazem konfucianství, zjistíme, že díky kvalitám prokazujícím ještě za svého života, je obecně považován za symbol věrnosti a spravedlnosti. Jeho úkolem je chránit říši proti všem vnějším nepřátelům, vnitřním rebelům a všem rušitelům míru.

Šíření a vývoj uctívání Guan Gongu můžeme sledovat v několika rovinách. V rovině historické, kde je hlavní důraz kladen na udělování posmrtných titulů a postupné stoupání ve „svatém žebříčku“ napříč dějinným vývojem. V rovině nábožensko-ideologické poukazující na různé výklady a stylizace napříč asijským kulturním okruhem, počínaje lidovými náboženstvími, přes konfucianismus, buddhismus a taoismus až k současným ideologiím různých společenských skupin či odvětví lidské činnosti. Poslední rovinou je pak zcela jistě rovina geografického rozšíření kultu.

3.1 Historická rovina

Guanova apoteóza se objevuje v několika stupních, podle toho, jak mu byly udělovány stále nové posmrtné tituly.

Již necelé čtyři desetiletí po smrti, *Liu Shan*, druhý císař státu *Shu Han*¹⁶.

Guana vyznamenal posmrtným titulem *Markýze Zhuangmou* 壯繆侯.

Za Tangů se stal taoistických božstvem války.

Během vlády Songské dynastie mu císař *Huizong* udělil titul *Vévody Zhonghui* 忠惠公 a později i titul prince. Vyobrazení z tohoto období nesou rovněž označení jako portréty *Udatného pána Wu'anu*. Tento titul byl Guanovy dán v roce 1123. V tomto období byl Guanovy postaven i první chrám (1120). V roce 1187, za vlády císaře *Xiaozonga*, byl ustanoven *Princem Zhuangmou Yiyong Wu'an Yingji* 壯繆義勇武安英濟王.¹⁷

Poté, co byli Songové smeteni Mongoly a byla ustavena vláda nové mongolské dynastie Yuan, byl Guan Gongův kult přijat císařem *Wenzongem*, který mu udělil titul *Prince Xianling Yiyong Wu'an Yingji* 顯靈義勇武安英濟王.

V období dynastie Ming vygradovalo postavení Guan Gong a až k udělení titulu císaře. Tento titul mu byl udělen v roce 1614 císařem Wanlim. V úplnosti zněl: „*Svatý císař Guan a velký bůh krotící démony tří světů, jehož úcta se šíří do všech stran a hýbe Nebesy*“, 三界伏魔大神威遠震天尊關聖帝君.

Za Qingů byl tento císařský titul nejdříve v roce 1644 císařem *Shunzhim* pozměněn na *Svatého císaře Guana* 忠義神武關聖大帝, ochránce dynastie Mandžůů. V průběhu času byl titul dále rozšiřován, až ve finále v polovině 19. století dosáhl neuvěřitelných dvaceti čtyř znaků:

仁勇威顯護國保民精誠綏靖翊贊宣德忠義神武關聖大帝

(*Zhongyi Shenwu Lingyou Renyong Weixian Huguo Baomin Jingcheng Suijing Yizan Xuande Guan Sheng Dadi*)¹⁸

Guanův titul je v této době rovněž zkracován na *Wu Sheng* 武聖, čímž dochází ke komparaci s Konfuciem nazývaným *Wen Sheng* 文聖. Guan Gong je tím pozveden na roveň Konfucia, mezi Velké Mudrce (1856).

Ve 20. století je Guandi, díky svým vojenským kvalitám, držen v úctě u diktátora *Yuan Shikaie*, prezidenta a krátce před svou smrtí i císaře Číny¹⁹.

¹⁶ Stát *Shu Han* 蜀漢 (221 – 263 n. l.), jeden ze Tří říší.

¹⁷ 李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: 关公传说与三国演义 [*Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi*]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 84.

¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Guan_Yu

¹⁹ Tamtéž.

3.2 Nábožensko-ideologická rovina

Guan Gong se stal nedílnou součástí čínského lidového náboženství, bóddhisattvou v buddhismu a ochranným božstvem taoistického pantheonu. Zároveň se těší velké úctě v konfuciánské tradici. Mohlo by se zdát, že se jedná o protikladné, v mnoha prvcích neslučitelné výklady. Tento jev je však pro čínský náboženský systém poměrně charakteristický. Vychází z historické tradice, prolínání se mnoha kulturních, náboženských, filozofických a etnografických vlivů, v neposlední řadě i velice racionálním přístupem Číňanů k mytologii²⁰.

3.2.1 Lidové náboženství

Kult Guan Gong je držen ve velké úctě v čínských lidových náboženstvích. Po celé Číně se nachází množství chrámů zasvěcených tomuto božstvu, jehož význam se mění od místa k místu. Stal se lokálním ochranným božstvem v domácnostech, symbolem rodinného štěstí. Je uctíván obchodníky převážně v provincii Shanxi, Hong Kongu, Macau a Jihovýchodní Asii jako bůh bohatství. Pomáhá překonat konkurenci, chrání před krachem a je ručitelem úspěšných obchodních transakcí. Díky své původní občanské profesi prodavače tofu drží patronát nad jeho následovníky i v tomto povolání. Guan Gong za života proslul nejen svými vojenskými úspěchy, ale i schopností rychle si zapamatovat text již po několika přečteních, touhou po vzdělání a spravedlnosti. Z těchto důvodů je uctíván jako ochránce státních úředníků. Během období zkoušek se k němu modlí studenti, aby jim pomohl k rychlému zvládnutí učiva a úspěšnému složení zkoušek. V Hong Kongu bychom sochu Guan Gong na každé policejní stanici. Ačkoliv se nejedná o nařízení, mnoho čínských policistů věří v jeho schopnost spravedlnosti a respektují ho. Zdánlivě ironické se může zdát, že Guan Di je chován ve stejné úctě i u členů triád a dalších tajných organizací²¹. To dokládá důležitost zákona cti, jehož je Guan ztělesněním, který je v čínské společnosti zakořeněn natolik, že zasahuje i do sfér podsvětí. Členové triád dokonce používají při své iniciaci přísahu známou

²⁰ **Obuchová, L.:** *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 50-51.

²¹ **Vranská, F.:** Kuan Jü - Bojovníci ze starých časů. In. IKARIE 8/2007, s. 52.
<http://www.ikarie.cz/clanek/kuan-ju>

jako *Přísahu z Broskvoňového sadu*, kterou mezi sebou uzavřeli spříznění bratři Liu Bei, Guan Gong a Zhang Fei.

„...ač jsme se nenarodili ve stejný čas a nežádáme, abychom mohli neustále žít bok po boku, toliko zemřít toužíme ve stejný den a hodinu. Vznešená Nebesa a dobrotivá Země necht' jsou svědky tohoto našeho rozhodnutí. A necht' Nebesa a lidé společně zhubí kohokoli z nás, kdo zapomněl na prokázanou milost a obrátil se zády k této přísaze.“²²

Dle lidových vyprávění je Guanovi připisována schopnost věštby (Guan byl vyvoláván na spiritistických seancích, během nichž prostřednictvím média vedl štětec a mj. dával zprávu o zemřelých, prováděl proroctví o příštím životě a odplatě za činy), léčitelské nadání i schopnost přivolat mužského potomka²³.

Jsou známy příběhy, kde Guan zachraňuje jednotlivce či celou oblast od nebezpečí povodně (patří sem i nehody na řece atd.)²⁴ nebo v obdobích sucha naopak pomůže k vydatným srážkám²⁵. V tomto kontextu je tedy považován za místní ochranné božstvo, které dohlíží nad správným chodem oblasti v plné šíři.

V lidových náboženstvích jsou ve velké úctě chovány i Guanovi hlavní atributy – jeho zbraň *guandao* a kůň *Rudý zajíc*. V průběhu staletí si i ony vytvořily své vlastní kultury a nabyly nadpřirozených schopností.

Ostří tyrkysového draka a měsíčního srpku 青龍偃月刀(qing long yin yu dao)

Jednalo se o dřevcovou zbraň podobnou halapartně. Pro tento typ se vžil obecný název *guandao*.

²² Olivová, L.: *Klenoty čínské literatury*. Praha, Portál 2006, s. 189.

²³ Existuje pouze jeden příběh.

²⁴ Příběhy tohoto obsahu jsou vyprávěny v Jiangu, jeden z nich praví, že jeden ušlechtilý člověk měl nehodu na řece, znenadání se objevil Guan a zachránil ho. In. 李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义* [Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997.

²⁵ Tyto příběhy jsou oblíbené v Pekingu – Guan v období sucha použil svůj meč a rozsekl skálu na dva, pak z kamene vytryskl životadárný pramen. In. Tamtéž.

Dle legend se vážila 82 *jinů*, tedy asi 41 kilogramů, a k jejímu ovládnutí bylo nutné vynaložit značnou fyzickou sílu.

Síla zbraně tkvěla hlavně ve způsobu její výroby. Znalost kalení oceli a počátky zušlechťování železa jsou spojovány právě s obdobím tří říší. Tento fakt potvrzují i příběhy vážící se k výrobě Guanovy zbraně.

Jsou známy příběhy, kde Guan získá zbraň od krále *Wu* z dynastie *Zhou*, který je jedním z velkých kulturních hrdinů čínské tradice. Zde vidíme typický námět lidových příběhů, meč hrdiny je ukován význačným kulturním hrdinou a dán mu specifickým způsobem²⁶.

V současných čínských záznamech legend o Guanovi je čepel vykována vynikajícím avšak smrtelným kovářem *Pu Yuanem*. I přesto není proces výroby běžný. Čepel byla vyrobena pravděpodobně s využitím v té době neznámé metody rychlého zchlazení kovu tzv. kalením oceli²⁷. Ostří pak bylo mnohem pevnější a dosahovalo vyšších kvalit. V bájných vyprávěních je zaznamenáno, „...během konečného chladícího procesu, byla již noc, náhle z ohně vyšlehlo do vzduchu oslňující světlo a rozseklo nad ním letícího Modrého draka na dvě poloviny, jeho krev se vsákla do čepelí a nejvýjimečnější meč pod Nebesy byl vytvořen“²⁸.

Další z výjimečných vlastností připisovaných *guandao* byla schopnost varovat hučením Guana před blížícím se nebezpečím²⁹.

Od dob dynastie *Song* je *guandao* symbolicky používána k demonstraci síly, ale neexistují záznamy, dokazující její uplatnění pro konkrétní boj. Avšak ve svých lehčích obměnách je hojně používána v bojových uměních.

Na základě zvládnutí techniky ovládnání této zbraně a sestavení nového stylu vycházejícího ze starých principů, který se nazývá „*dlouhá pěst*“³⁰, položil Guan Gong základ opravdovému modernímu bojovému umění. Proto je uctíván žáky i učiteli kung-fu škol a právem považován za jejich patrona³¹.

²⁶ Campbell, J.: *Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků*. Praha 2000, s 205.

²⁷ <http://antika.avonet.cz/debate.php?ID=2310&sp%5B5350%5D=1>

²⁸ 李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义 [Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi]*. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 123.

²⁹ Tamtéž, s 124.

³⁰ Techniky „dlohé pěsti“ jsou převážně obrannými technikami držícími soupeře na dlouhou vzdálenost, které však mají i smrtící účinek.

³¹ http://www.lghk.org/cz/curriculum/bing_hei/cheun_chau_daai_dou.htm

Díky svému citu pro spravedlnost a v neposlední řadě i díky své zbrani se posmrtně stal ochráncem chrámů, kde byly uloženy popravčí meče.

Kůň Červený zajíc 赤兔 (chi tu)

Kůň Červený zajíc má také velký význam v lidových příbězích týkajících se Guan Gong. V jednom z příběhů je Guan Gong vtělením *Yua*³² a kůň Rudý zajíc vtělením Yuova koně. Ten zemřel krátce po Yuově smrti žalem. Myšlenka spoutání hrdinova koně s jeho osudem je přesně klasický lidový příběh. Osud Rudého zajíce není spojen s Guanovým osudem od jeho narození. Podle jednoho z příběhů, zaznamenaném *Luo Guanzhongem* byl Guanovi darován Cao Caem ze zcela zjištěných důvodů, aby si Guana naklonil³³. Ale existují další legendy potvrzující jejich spříznění říkající, že po Guan Gongově smrti byl kůň dán *Ma Zhongovi*. Kůň odmítal jíst a za několik dní zemřel. V poslední době zaznamenaných lidových příbězích jdou autoři ještě více do extrémů. „*Rudý zajíc cítil nešťastný úděl svého pána, znenadání mu vyrostla křídla a vylétl s Guan Gongem na svých zádech na nebesa.*“

³⁴ Další příběh vypráví, že *Ma Zhong* jel na Rudém zajíci, ten po pár krocích zastavil, svalil se k zemi a proměnil se ve skálu. V některých legendách mohl kůň dokonce snášet Guanovy nemoci.

V *Příbězích tří říší* je psáno, že „*tento kůň není obyčejný kůň...chodí po vodě jako po rovině a chytí rybu z vody. Kůň uběhne denně tisíc mil a unese osm set kilogramů váhy... Opravdu to je neobyčejný kůň.*“

V lidových pověrách hraje *Rudý zajíc* významnější roli než samotný Guan. Jsou mu připisovány léčitelské schopnosti, což zcela jistě vyplývá z jeho tradičního chápání jako symbolu dlouhověkosti³⁵. V. M. Alexev ve své studii o kultu Guan Yuho

³² Yu – archetyp hrdiny, vedla Yaa a Shuna třetí nejvýznamnější hrdina čínské mytologie.

³³ Příběh vypráví, že Cao Cao ve snaze dostat generála na svou stranu ho zahrnul přepychem, množstvím darů a žen, ale Guan žádný s těchto zjištěných darů nepřijal. Až nakonec dostal Rudého zajíce. Cao velice překvapilo, že koně Guan Gong přijal a těšil se na to, že konečně dostal Guana na svou stranu. Guan však dar přijal jen proto, aby se mohl navrátit ke svému přísežnému bratru Liu Beiovi. In. Luo, Guanzhong: *Romance of Three Kingdoms*. Trans. C.H. Brewitt-Taylor. Tuttle Publishing 2002, Chapter 46.

³⁴ 李福清 Li Fuqing [Boris Rifting]: *关公传说与三国演义 [Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi]*. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 78-82.

³⁵ Hluběji vysvětleno v kapitole 4.2.

napsal, že viděl ženu přející si mužského potomka, která se neodvážila obtěžovat samotného Guan Gong a modlila se tedy k jeho koni³⁶. V případě sochy Rudého zajíce umístěné v *Chrámů Východních hor* v Pekingu se věřilo v její zaručeně léčitelské schopnosti. Když se věřící dotkl nemocné části svého těla, a pak se dotkl stejného místa u koně, nemoc byla vyléčena. Když si žena přála mužského potomka, musela se dotknout slabin koně, pak vlastních intimních partií a narodil se jí chlapec³⁷.

Guanův chrám v Nantou
3.2.2 Buddhismus³⁸

³⁶李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义* [*Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi*]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 78-82.

³⁷李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义* [*Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi*]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 78-82.

³⁸ **Buddhismus** je nábožensko-filosofický systém, jehož základ vytvořil Gautama Buddha pravděpodobně v 5. století př. n. l. v severovýchodní Indii. Jedná se o jedno z nejrozšířenějších světových náboženství, které vyznává přibližně 230 - 500 miliónů lidí. **Čínský buddhismus** je směsicí mnoha různých původně buddhistických i nebuddhistických tradic, které se v Číně rozvíjel již z dob starověku. Tyto školy v sobě sjednocují ideály konfucianismu, taoismu i dalších, původně filozofických nauk. V průběhu 8. století se Čína stala jedním z hlavních center buddhismu.

V čínském buddhismu je Guan uctíván převážně jako *Sangharama Bódhisattva* (伽蓝菩萨, *Qiélán Púsà*), ochránce budhistické *dharmy*³⁹. *Sangharama* v sanskrtu znamená “zahrada společenství” (*sangha* – společenství, obec + *arama* – zahrada). *Sangharama* tedy patří do skupiny duchů chránících budhistické kláštery, dharmu a zároveň dohlíží nad jejím dodržováním.

Guan Yu je ochráným božstvem chrámů a zahrad, kde je postaven. Jeho socha se většinou nachází nalevo od hlavní svatyně chrámu, nadruhé straně je pak umístěna socha jeho protějšku *Skandy*⁴⁰.

Sangharama Bódhisattva

Buddhistická legenda z 6. století vypráví o zjevení ducha Guan Gongu před Mistrem Zhiyi⁴¹. Když Mistr jednoho večera meditoval na hoře Yuquan, zjevil se mu Guan Gong a mistra požádal, aby ho naučil dharmě. Na oplátku slíbil, že se stane ochráncem chrámů a dharmy. Legenda dále vypráví, že Guan pomohl Zhiyimu postavit na hoře chrám, který stojí dodnes (*Yuquan Temple* 玉泉寺⁴²)⁴³.

Další příběh zachycený *Luo GuanZhongem* v *Příbězích tří říší* vypráví, že po smrti Guan Gongu jeho duše bloudila zemí a naříkala, “kde mám svou hlavu?”. Nakonec duše dorazila až na horu Yuquan, kde se potkal z buddhistickým mnichem *Pujingem*, jež mu během jeho legendární “cesty dlouhé 1000 mil” již jednou zachránil život. Ten na otázku duši odpověděl, “a kde mají hlavy Yan Liang, Wen Chou a další jež si připravil o život ty?” Duše byla osvícena a zmizela. Guanova vděčnost se projevila brzy po této události, začal chránit místní a ti mu z vděčnosti na místě Pujingovi chatrče postavili první chrám⁴⁴.

³⁹ Slovo **Dharma** je odvozeno od sanskrtského slovního kořene *dhri*, a znamená **způsob bytí**. Termínu musí být porozuměno v jeho metafyzickém významu, což je soulad s božským nebo tvořivým principem činným v individuu nebo v přírodě. Představuje individuální **vnitřní zákon**, který musí být následován, jestliže individuální život má být v souladu s přírodními zákony a univerzální podstatou bytí.

⁴⁰ **Skanda** – jeho rodiči jsou Šiva a Párští, jedná se ochránitele zbožných a přemožitele démonů.

⁴¹ **Mist Zhiyi** je považován za zakladatele Tiantaiské školy buddhismu

⁴² **Yuquan Temple** je považován za nejstarší buddhistický chrám zasvěcený právě Guanovi.

⁴³ http://en.wikipedia.org/wiki/Guan_Yu

⁴⁴ **Luo, Guanzhong: Romance of Three Kingdoms**. Trans. C.H. Brewitt-Taylor. Tuttle

3.2.3 Taoismus⁴⁵

Tváří v tvář příchodu a rostoucí popularitě buddhismu přijal taoismus, původně filozofický směr, charakter náboženství. Vstřebal mnoho lidových mystických kultů. Od buddhismu přejal vnější atributy náboženství – chrámy, mnichy, ikony, kadidlo – a vytvořil panteon animistických božstev, hrdinských postav minulosti a různých dalších nadpřirozených bytostí. Taoistická božstva zahrnují polidštěné planety a hvězdy, starověké hrdiny (včetně duchů vládnoucími nad různými zaměstnáními), všechny lidské činnosti a bohatý zvířetník. Tato rozmanitost vznikla z ryze praktického důvodu, taoističtí kněží si na živobyť vydělávali zejména zaháněním škodících duchů. Kněží proto museli nutně znát, jaký duch je za co zodpovědný, a vybrat odpovídající opatření. V průběhu staletí tak vznikl rozmanitý kolos nazývaný taoistický panteon.

Guan Gong je taoisty uctíván pod titulem *Svatý císař Guan* (关圣帝君, *Gūanshèngdìjūn*) a má význam především jako vymítač démonů. Taoistický kult Guana vznikl během vlády dynastie Song. Legenda praví, že někdy v druhé polovině 12. století za vlády císaře Huizonga, slané jezero v oblasti dnešního Xiezhou⁴⁶ postupně přestalo poskytovat sůl. Císař si tedy nechal předvolat celestiánského mistra, aby tento problém vyřešil. Mistr zjistil, že vzniklý rozkol je prací *Chi Youa*, božstva války, a povolal na pomoc Guan Yuho. Ten svedl nad jezerem s Chi Youem vítězný boj a jezero opět začalo produkovat sůl⁴⁷. Huizong udělil Guanovi titul *Nesmrtelný z Chongningu* (崇寧真君). Právě „Nesmrtelní“⁴⁸ stojí v centru taoistické

Publishing 2002, Chapter 77.

⁴⁵ **Taoismus** označuje filosofickou školu založenou na textech *Dao-de-jing* (Kniha o cestě a ctnosti) a Zhuangzi. Dále také rodinu čínských náboženských hnutí jako např. Zhengyi („ortodoxe“) nebo Quanzhen („celá skutečnost“), která společně vedou k Zhang Daoling v pozdní dynastii Han. Nebo také čínské lidové náboženství. Slovo taoismus se používá k přeložení čínského *Daojiao* (道教) a *Daojia* (道家). Znak *dao* 道 doslova znamená „cesta“, ale v čínském náboženství a filosofii získal mnohem abstraktnější význam. Spojení *Daojiao* označuje taoismus jako náboženství; *Daojia* se vztahuje k studiu učenců. Toto rozlišení je však samo o sobě dost nejasné a způsobuje určité kontroverze.

⁴⁶ *Xiezhou* - rodiště Guan Gong.

⁴⁷ 李福清 Li Fuqing [Boris Rifting]: *关公传说与三国演义* [*Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi*]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 138.

⁴⁸ Nesmrtelní neboli xian - ideál religiózního taoismu. Mezi nejznámější patří *Osm nesmrtelných* „*Baxian*“.

mytologie. Jedná se o označení pro bytost, která dosáhla tělesné nesmrtelnosti, je povznesená nad „svět prachu“ a disponuje všelijakými magickými schopnostmi. Do postavení nesmrtelných byly v pozdějších dobách uváděny zvláště zasloužilé postavy čínských dějin.

V Číně je mnoho chrámů zasvěcených tomuto božstvu právě pod silným vlivem taoismu, včetně chrámu v Xiezhou. Taoisté slaví svátek *Císaře Guana* 24. dne 6. měsíce lunárního kalendáře⁴⁹. Každý rok v tento den pořádají okázalé oslavy na jeho počest⁵⁰.

Oslavy konané v Caotunu, Nantou County, Taiwan 2001.

3.3 Geografická rovina

Chrámů a svatyně určené výhradně Guan Gongovi nalezneme na mnoha místech pevninské Číny, v Hong Kongu, Macau, na Taiwanu a dalších částech Asie, které spadají nebo v průběhu dějin byly zasaženy čínským vlivem, jako jsou

⁴⁹ Dle dochovaných příběhů se jedná o den narození Guan Gong (nar. 160, 162? n.l.) – jedná se tedy o oslavu Guanových narozenin.

⁵⁰ www.c-c-c.org/culture-resources/holidays/

Vietnam, Jižní Korea, Malajsie, Singapur a Japonsko. Ojedíněle v Tibetu a Mongolsku, ale i zde se okrajově kult Guan Gong objevuje.

Mapa geografického rozšíření uctívání Guana

(jedná se o rozmístění hlavních chrámů zasvěcených tomuto božstvu na asijském kontinentě)

V 19. století se s migrací Číňanů⁵¹ do Kalifornie Guanův kult dostal i na americký kontinent. Jako symbol prosperity, bohatství a taoistické ochranné božstvo se stal důležitým elementem při adaptaci Číňanů na nové prostředí. Důkazem je množství soch a tapisérií Guana dochovaných v taoistických chrámech v čínských

⁵¹ Převážně se jednalo o Číňany z Kantonu

čtvrtích po celé Kalifornii. Anglikanizací výslovnosti vznikly různé zkomolené varianty názvu božstva jako Kwan Dai, Kwan Ti, Kuan Kong, Wu Ti, Mo Dai, Kwan Yu nebo Quan Yu.

Typickým příkladem malého chrámu zasvěceného Guan Gongovi v Americe je *Mendocino Joss House*⁵², neboli *Mo Dai Miao*. Svatyně, vystavěná v roce 1852 v distriktu Mendocino v Kalifornii, je nejstarším dochovaným čínským chrámem v původní podobě v Americe.

Mendocino Joss House

Pro srovnání uvádím příklad dnešních chrámů stavěných v „chinatowns“ po celém světě v tradičním čínském koloritu. Zde konkrétně se jedná o *Emperor Guan Temple* v Jokohamě, Japonsko.

Spolu s bohyní milosti Kuanjin nalezneme Guana v každé komunitě čínských přesídlenců po celém světě.

Některé z Guanových chrámů jsou postaveny na půdorysu paláce, což odpovídá jeho posmrtnému statutu císaře. Příkladem je velkolepý *Chrám císaře Guana (Guan Di Miao)* v Guanově rodném městě Xiezhou, v provincii Shanxi. Podle legendy základy chrámu nařídil postavit již Cao Cao k uctění památky velkého

⁵² *joss house* – místní označení pro taoistické „čínské“ chrámy

hrdiny⁵³. V současné době se jedná o největší chrámový komplex zasvěcený tomuto bohu vůbec. Dojem císařského paláce vzbuzuje nejen svým půdorysem, ale i použitou symbolikou ve výzdobě.

Xiezhou, provincie Shanxi

Další z příběhů o založení Guanova chrámu popsaném v *Příbězích Tří říší* vychází z buddhistické tradice a váže se k chrámu *Yuquan*, který považován za nejstarší budhistický chrám zasvěcený Guanovi v oblasti Danyangu (východní Čína) a je považován za kolébku, ze které na počátku 7. století, kult tohoto božstva vzešel.

Většina nejstarších příběhů o založení Guanova chrámu pochází ze severní Číny nebo okolí Hubei, Shanxi a Sechuanu. Podle taiwanských příběhů se pravděpodobně nejedná o náhodu, „*protože stát Wu zabil Guan Gong, jeho duše nemůže vstoupit do jižní Číny*“⁵⁴. Dnes je i v jižní Číně tento kult silně zastoupen, a právě v oblasti Taiwanu, Macaa, Hongkongu a Luoyangu je koncentrace Guanových chrámů nejvyšší.

⁵³ Po smrti Guana se konala na počest vítězství Lü Menga v domě Sun Quana okázalá slavnost. V průběhu veselí však Lü Menga posed Guanův duch, ten se zmocnil Sun Quana a přísahal mu pomstu. Po vyřknutí přísahy se Lü Mengovo tělo svalilo k zemi a on zemřel. Sun Quan ze strachu poslal Guanovu uťatou hlavu Cao Caovi, v domění, že tak rozdělí pomstu mezi oba nepřátelské státy, Wu i Wei. Když Cao Cao otevřel dřevěnou krabici, zdálo se mu jakoby byl Guan živý. Cao Cao se zasmál a povídá hlavě, „Doufám, že se ti daří dobře od našeho posledního setkání“. K jeho hrůznému překvapení Guan otevřel ústa, jeho bradka i vlasy se naježily. Cao Cao strachy upadl do bezvědomí. Když později přišel k sobě, zvolal, „Generál Guan je opravdovým bohem z Nebes“ a nechal ho pochovat se všemi poctami. Chtěl nechat Guanovi vybudovat chrám v hlavním městě, ale jeho generálové se postavili proti, že se jednalo o nepřítele. Cao tedy Guanovi nechal postavit chrám v jeho rodném městě Xiezhou.

In. Luo, Guanzhong: *Romance of Three Kingdoms*. Trans. C.H. Brewitt-Taylor. Tuttle Publishing 2002, chapter 77.

⁵⁴ 李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义 [Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi]*. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 98.

Guanův chrám v Tainanu, Taiwan

Guanův kult a etnické menšiny

Jak již bylo řečeno výše, víra v Guan Gong se rozšířila i mezi menšiny. Dynastie Yuan věřila v Guana, ale je obtížné získat historické prameny. Pouze v *Dějínách Yuan* se objevuje stručná citace odkazující na toto božstvo, „císař věřil v buddhismus a respektoval Guan Gongu.“⁵⁵ Předtím než se vlády v Číně ujala dynastie Qing, využili Qingové motivu přísedných bratří k posílení loajality u mongolských kmenů. Spojili se s Mongoly a nazývali se navzájem bratry. Qingové sebe sami nazývali *Liu Beiem*⁵⁶ a Mongolové se považovali za *Guana*. Poté co se vlády v Číně plně chopili Qingové, báli se útoků Mongolů, a tak přidali Guanovi titul *Čestný, udatný, silný, ochraňující a ctnostný král*. Mongolové Guana vedle svého lamaistického náboženství velice uctívali. Když německý vědec P. S. Pallas přišel do čínského obchodního města v Kjachta na Sibiři, navštívil Guan Gongův chrám (zřejmě nejsevernější Guan Gongův chrám), Mongolové mu zde řekli, že se jedná o

⁵⁵ Tamtéž, s. 112.

⁵⁶ Liu Bei – starší z přísedných bratří

chrám *Geser Kahna*. To znamená, že Guan Gongova představa se ztotožnila s jedním z největších mongolských hrdinů⁵⁷.

Lidé v Tibetu taktéž kombinovali Guana s velkým bohem lamaistického náboženství *Jamsaranem*⁵⁸. V lamaistickém náboženství se rovněž jedná o boha války. V Tibetu i Mongolsku je poměrně mnoho lidí uctívajících kult Guan Gongu. Na rozdíl od čínských mýtických příběhů v mongolských je dáno více prostoru Guanovu koni. To je způsobeno tím, že koně jsou důležitou součástí života tohoto kočovného národa.

Lidé Mongolska a Tibetu Guanovi budovali chrámy. Říkalo se, že čtvrtý žijící Buddha z chrámu Rei In snil o Guanovi. Ten ho v těchto snech osvobodil od bolesti, tak mu postavil chrám.

Mandžuoové také uctívali Guana. Přejali od Číňanů dvě idey. První, že je Guan hrdinou z období Tří říší, a druhou, že je uctívám mnohými. V lidových vyprávěních se zakladatel dynastie Qing, *Nurhači*,⁵⁹ ptal mingského císaře, zdali mu dá sochu boha ochránitele. Císař mu daroval sochu Guan Gongu. Nurhačimu se domníval, že se socha podobá jeho otci, tak vyhlásil Guana ochráncem dynastie Qing. Další příběh z *Shanyangu*⁶⁰ uvádí, že když Nurhači založil dynastii Qing, rozhodl se opravit všechny Guanovy chrámy. Zadal malířů, aby nejdříve namalovali Guanův portrét. S prací prvních dvou nebyl spokojen a nechal je zabít. Třetí malíř namaloval portrét s bílým obličejem (*poz. Guanův obličej je tradičně červený*), jež se velice podobal Nurhačimu. Ten byl potěšen a nařídil sochy Guana dělat podle tohoto portrétu⁶¹. První příběh říká, že byl Guan podobný Nurhačimu otci a druhý připisuje podobu Nurhačimu samotnému. Je dost dobře možné, že tyto dva příběhy jsou vyprávěny ze

---

⁵⁷李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义* [*Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi*]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 124.

⁵⁸ Tamtéž, s. 125.

⁵⁹ **Nurhači** (*1559 - † 1626) byl zakladatel státu ťien-čouských Džurčenů a otec Chung Tehaj-ťiho, prvního císaře mandžuské dynastie Čching. Je pokládán za zakladatele pozdějšího mandžuského státu, Čchingské říše. Pocházel z rodu Aisin Gioro („Aisin“ znamená v mandžuštině „zlatý“). Za pomoc v boji proti japonské invazi mu byl roku 1589 udělen Mingy titul „generalissima tygra a draka“. Roku 1607 mu Chalchští Mongolové udělili titul chána a uznali ho za sobě rovného („Lišíme se jazykem, ale šaty, které nosíme a život, který žijeme, jsou stejné.“ – Nurhačimu odpověď na udělení titulu). Položil základy vojensko-správního systému Osmi korouhví a je mu připisováno i nařízení vytvoření písma pro mandžuštinu.

⁶⁰ Provincie Shaanxi - místo, kde se zrodili Qingové.

⁶¹李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]: *关公传说与三国演义* [*Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi*]. Taipei, Han Chung Book Co. 1997, s. 128.

stejného důvodu – zakladatel Qingské dynastie se podobá největšímu hrdinovi a bohu čínské historie.

Uctívání Guana bylo v 16. století také populární v Koreji. Zde existují příběhy, kde se korejský Guan zjevuje, aby pomohl Korejcům proti japonské invazi.

Věřící jsou i ve Vietnamu. Guan je nazýván *Jižním pánem*. V současné době je ve Vietnamu napočítáno 14 chrámu zasvěceným Guanovi.

Nakonec je tedy jisté, že Guan Gong uctívá pět různých národů. Jistě, v každém národě je uctívání jiné. Lidé v Mongolsku a Tibetu kombinují jeho představu s vlastními bohy. V Koreji a Vietnamu není Guan Gong ztotožňován s místními bohy a jeho kult není tak široce rozšířen.

Guan Gong – Malajsie

Guan Gong - Singapur

4. Charakteristické podoby Guan Gong a jejich symbolický výklad

V této část jsem si dala za cíl poukázat na základní typy zobrazování a vnímání Guan Gong v čínské společnosti a nastínit možnou symboliku v souladu s čínskou tradicí a vnímáním. Jak již bylo výše zmíněno kult uctívání Guan Gong

v sobě nese prvky čínského lidového náboženství, konfucianismu, buddhismu a taoismu, což ovlivňuje i způsob jeho prezentace. Rozličnost sfér, do kterých toto božstvo zasahuje, je obrovská. Já se v této pasáži pokusím postihnout alespoň základní aspekty a charaktery zobrazování této deity, s přihlédnutím ke skryté symbolice vycházející z konkrétního zaměření. Jak je různorodé Guan Gongovo spektrum vlivu, stejně tak je pestrá i škála způsobů jeho znázorňování.

V umění je možné vysledovat dvě základní stylizace podoby Guan Gong, které jsou vizuálně a významově rozlišné. Zaprvé stylizace do podoby válečníka, zadruhé stylizace do podoby učence. Oběma je pak nadřazena obecně uznávaná, v případě Guan Gong klíčová, fyzická podoba.

4.1 Fyzický vzhled

Guan Yu je tradičně popisován jako válečník s rudým obličejem a dlouhým bujným vousem. Zatímco jeho bradka (vous) byla skutečně zmiňována již v *Záznamech Tří říší*, jeho červený obličej je odvozen z pozdějšího popisu z *Příběhů Tří říší*, kde se objevuje následující pasáž:

„Xuande se podíval na člověka, který stál ve výšce devíti chi⁶² a měl dvě chi⁶³ dlouhý vous. Jeho obličej byl barvy Zao⁶⁴, rty lesklé, jakoby potřené růží, oči fénixe, ubíhající ostře dozadu a obočí podobající se dvěma housenkám hedvábníka. Měl důstojnou auru a vypadal naprosto majestátně.“

---

⁶² Jedná se o délkovou jednotku z období vlády dynastie Východní Han, jeden *chi* se rovná cca 23,1 cm, 9 *chi* bylo cca 2,079 m.

⁶³ Dvě *chi* je cca 46,2 cm.

⁶⁴ *Zao* je tmavě červená barva, jako barva zralého plodu asijského ovoce cicimek.

Dle různých dochovaných lidových příběhů jeho tvář zrudla v okamžiku, kdy zachránil dívku z osidel správce rodné prefektury, který chtěl dívku násilím učinit svou konkubínou. Guan Gong uzurpátora zabil a byl nucen svůj domov ve třiatdvaceti letech opustit. Aby proklouzl hlídce ve městě, zásahem vyšší moci, mu obličej zrudl a Guan mohl nepozorovaně město opustit. Jiný příběh založený na stejném základu uvádí, že Guanův obličej zčervenal v momentě kdy vysílen prchal před vojáky, kteří se ho jali po zmiňovaném incidentu pronásledovat. V posledním okamžiku se Guan před pronásledovateli skryl v houštině za skálou, která pukla, z jejího nitra vytryskl zázračný pramen a zbarvil Guanovu tvář doruda k nepoznání. Současně se jedná i o první zázrak v jeho souvislosti.

Rudá maska válečníka/hrdiny se dostala i na divadelní scénu a tvoří jeden ze základních charakterů čínské opery⁶⁵. Jedná se o postavu s jednoduchou malovanou maskou, v níž je souvislý červený podklad tváří přerušen pouze několika černými liniemi. Tato stylizace vychází právě z postavy Guan Gong. Červená zde reprezentuje charakteristické vlastnosti spojované s Guanem – ctnost, pravdu, loajalitu a upřímnost.

V popisu fyzického vzhledu můžeme vysledovat hned několik symbolů. Počínaje již zmiňovaným rudým obličejem, přičemž červená barva je v čínské symbolice odedávna pokládána za životadárnou, barvu mládí, léta a jihu. Vzhledem k tomu se jí připisovala schopnost odhánět demony a zlé duchy, což se projevuje i v taoistickém vnímání Guana jako ochranného božstva. Zároveň rudá barva označuje velkolepost, skvělost a vznešenost⁶⁶.

⁶⁵ Obuchová, L.: *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 33.

⁶⁶ Obuchová, L.: *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 27.

Dalším symbolem je číslo devět (*pozn. byl devět chi vysoký*). Devítka⁶⁷ jako nejvyšší jednoduché liché číslo, tedy jangové číslo, se stalo symbolem nejvyššího mužského principu, nejvyšší suverenity císaře, přeneseně i symbolem nejvyšší moci – Nebes, symbolem absolutní dokonalosti. Souvisí to i z častým zobrazováním Guana v *Rouchu devíti draků*.

Dlouhý vous je tradičním znakem učence. Kdybychom v rozboru pokračovali hlouběji, objevili bychom přirovnání Guanových očí k očím fénixe, v pořadí druhému posvátnému tvorů čínské tradice, který je nadán schopností obdarovávat prosebníky dětmi⁶⁸. Tato schopnost je v mnoha lidových vyprávěních připisována i Guanovi. V neposlední řadě husté obočí, které dodává kuráž a je přirovnáváno k larvám bource morušového, původcem hedvábí, jedné z tradičních čínských ceněných surovin.

Nezaměnitelný zjev je tedy typickým znakem tohoto božstva a vycházejí z něho i ostatní stylizace. Ve skryté symbolice fyzického zjevu jsou zakomponovány hlavně charakterové vlastnosti. Celková vizáž Guan Gong tak v sobě odráží především vnitřní osobnost a jeho morální kvality, které jsou v odkaze konfucianismu pro čínskou kulturu typické.

4.2 Guan Gong jako bůh války

V obecném kontextu je Guan Gong hlavně vnímán jako bůh války, loajality a spravedlnosti, což se odráží i v jeho nejčastějším zpodobnění jako válečníka s rudým obličejem, stojícího v plné zbroji se svou zbraní *Ostřím tyrkysového draka měsíčního srpku* v ruce nebo jedoucího na svém oři *Rudém zajíci*, což jsou dva hlavní atributy této deity. Společně tyto dva prvky tvoří dokonalou symbiózu a harmonii.

⁶⁷ Obuchová, L.: *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 45-46.

⁶⁸ Obuchová, L.: *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 111.

Drak je chápán po staletí jako symbol čínské země, zastupuje pozitivní sílu jang, je vtělením zázračné síly, obdařen mocí a nevyčerpatelnou energií. Tvoří dokonalou harmonii s koněm. *Tyrkysový drak* pak přímo představuje symbol dobra⁶⁹.

Kůň symbolizuje mužský element, trpělivost, intuici a rychlost⁷⁰. Dříve v čínštině existovalo mnoho výrazů pro koně různých velikostí a barev, což ukazuje na velký význam tohoto zvířete. Myšlenka spříznění s drakem. *Rudý zajíc* je výjimečný nadpřirozený živočich a šťastné znamení, které se ukáže pouze v době panování ctnostného vládce. Symbol dlouhověkosti, což potvrzuje i víru v léčivé schopnosti Guanova oře.

V této podobě je Guan Gong také chápán jako jeden z nejpoblárnějších bohů bohatství mezi podnikateli. Nejagresivnějším ztvárněním je v tomto případě Guan oděný v rouchu Devíti draků a musí směřovat pohledem na vstupní dveře. Stojící Guan symbolizuje odvahu a kuráž uprostřed nesnází, a proto je toto zpodobnění vhodné pro podnikatele, kteří prochází složitým obdobím. Guan Gong na koňském hřbetu přináší rychlost a pružnost reakce v obtížných situacích. Kůň je v tomto případě chápán jako vznešené stvoření, které má sílu překonat konkurenci.

Guan Gong by měl vypadat divoce a jeho obočí by mělo být velké a husté, vykreslené směrem vzhůru, aby zdůraznilo kuráž v jeho výrazu. Čím zuřivěji a kurážněji vypadá, tím efektivnější je jeho pomoc při podpoře podnikání⁷¹.

Takto stylizovaný Guan Gong se stal i patronem policistů a členů triád. Rozdíl mezi oběma znázornění je poměrně jednoduchý. Sošky Guana na policejních

⁶⁹ **Obuchová, L.:** *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 111, 154.

⁷⁰ **Obuchová, L.:** *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 100.

⁷¹ <http://www.fengsuej.com/bohove-bohatstvi-cast-ii/>

stanicích třímají *guandao* v pravé ruce, naopak Guan zasvěcený členům tajných spolků drží svou zbraň v ruce levé⁷².

Tématika Guan Gong se nevyhnula ani užitému umění, v Číně tak populárním tradičním vystřihovánkám, kde je zobrazován v obou svých klasických podobách:

- jako symbol prosperity a bohatství, oblíbený motiv mezi podnikateli (obr. 1)
- v typické stylizaci boha války, loajality, cti a spravedlnosti (obr. 2)

Obrázek 1

Obrázek 2

4.3 Guan Gong jako učelec

Další ze stylizací, nejčastěji sedícího Guana v uniformě vojenského hodnostáře v modré říze na trůnu s tygří kůží nebo bez ní, držícího v ruce knihu

⁷² http://en.wikipedia.org/wiki/Guan_Yu

Letopisy jara a podzimu, je stylizace do podoby učence – filozofa.

Modrá barva je obecně spojována s touhou po vzdělání, protože budoucí učenec musel nad svými knihami prosedět nekonečnou řadu večerů pod světlem „modré lampy“, označuje úspěšný postup od jedné úřednické zkoušky ke druhé a je předzvěstí vysoké hodnosti. *Letopisy jara a podzimu* jsou jednou z *pěti kanonických knih*⁷³, patřících mezi významné kulturní památky a jedny z nejstarších literárních projevů člověka, za konfucianizmu povýšených na svaté knihy.

Jediným prvkem odkazujícím na vojenskou minulost je tygří kůže. Ve starověku sloužil tygr jako symbol úřednické přísnosti, později byl spojován s vojenskými hodnostáři čtvrtého stupně⁷⁴.

Tato stylizace se používá při zobrazování Guan Diho jako ochránce státních úředníků a studentů připravujících se na zkoušky.

Na závěr pasáže bych si dovolila uvést jednu náhodně objevenou marginálii, která ideálně poslouží jako spojnice mezi touto kapitolou o tradičním vnímání této deity a jejím možným obrazem v moderní době rozebraném v bloku následujícím.

4.4 Guan Gong jako „kytarový bůh“

Při sbírání materiálů ke zpracování této kapitoly jsem na jednom asijském rockovém serveru narazila na opravdu unikátní znázornění Guan Gong. Tvůrci tohoto internetového portálu stylizovali Guana do podoby božstva zasvěceného elektrické kytáře. Veškeré Guanovy kvality byly převedeny do roviny rockového hudebního žánru. *Guandao* byla zaměněna za elektrickou kytaru, Guan Gong prezentován jako proslulý mistr v ovládnutí této „zbraně“ a zakladatel hardrockové muziky. Nechám na individuálním posouzení

⁷³ Kniha proměn, Kniha písní, Kniha dokumentů, Kniha obřadů a *Letopisy jara a podzimu*.

⁷⁴ **Obuchová, L.:** *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000, s. 96.

každého, zda se jedná o výstřelek či zajímavý průhled, jak může bájný hrdina inspirovat moderní dobu a zda by se tento nález mohl brát jako důkaz „živé“ mytologie.

5. Odkaz pro moderní dobu

Historické téma „*Tří říší*“, spolu s postavou oddaného generála Guana, zasáhlo do současné doby v mnoha formách. Pomineme-li oblasti náboženství, tradičního a lidového umění, kterými jsem se podrobně zabývala v předešlých kapitolách, Guanův vliv na moderní dobu je poměrně silný a přizpůsobivý novým podmínkám. V konfrontaci s moderními médii se s příchodem nového milénia objevilo na trhu mnoho děl inspirujících se v bohaté, legendami opředené, čínské historii, které zaplavují celosvětový komerční trh. Ať už se jedná o překlady *Příběhů tří říší* do světových jazyků, vydávání dílčích epizod ve formě oblíbených *xiaohua*, o kinematografii, komiks nebo PC a video-hry. Ztvárnění se tématu dostalo v průběhu relativně krátké doby hned několikrát a v různých oblastech. To poukazuje na oblíbenost námětu nejen v čínské, ale celo-asijské společnosti.

5.1 Překlady a komiks

Kromě knižních překladů Luo Guanzhongova románu *Příběhy Tří říší* do několika světových jazyků (angličtina, francouzština, japonština) neunikly ústřední postavy období Tří říší ani komiksovému ztvárnění. Jak v podobě čínských *xiaohua*, tak převážně na poli japonských *mang*⁷⁵. Na základě mang z tohoto období, která si získala širokou základnu fanoušků, postupně vznikla bohatá komerční kampaň,

---

⁷⁵ **Manga** (漫画, manhua) je japonské označení pro jakýkoliv komiks, v zahraničí se však používá jako označení pro nejběžnější styl malby či kresby japonských komiksů. Charakteristické pro tento způsob malby jsou sebejisté tahy, čisté linky, dis-proporčně zobrazené postavy, méně barevných přechodů na úkor šrafování, z detailů velké výrazně vykreslené oči, malý špičatý nos. Nejčastěji se využívá v kreslení komiksů a typických japonských televizních seriálů a filmů – v takovém případě mluvíme o *anime*. Nejčastějšími náměty mangy jsou školní prostředí, vztahy, japonské dějiny, samurajové, nindžové a mytologie, boje a násilí, andělé a démoni aj.

kteřá v dnešní době zahlcuje trh komiksy, animovanými sériemi, stolními hrami a figurkami ústředních hrdinů⁷⁶.

Hlavním autorem japonských mang s touto tematikou je bezesporu *Ikki Tousen* a nejznámější sérií *BB Senshi Sangokuden* (*BB 戦士 三国伝 BB Warrior Romance Of The Three Kingdoms*).

Guan Gong, Ikki Tousen

Velký boom v oblasti mang se v poměrně krátkém časovém horizontu přehoupl na pole kreslených japonských seriálů – animé. Této sféře od roku 2007 vévodí animé *Koutetsu Sangokushi*.

5.2 Kinematografie

Drama *Tří říší* vstoupilo do kinematografie vícekrát. Jak by se dalo na první pohled odhadnout, toto téma bylo zpracováváno především v historické rovině, ale ne nutně. Budu se však držet klasiky a začnu uvedením děl, které se zabývají právě dějinnou hloubkou. Jak je všeobecně známo, Číňané patří mezi mistry v natáčení velkolepých výpravných filmů ze své historie. Jinak tomu není ani u tematiky *Tří říší*, která byla v průběhu 20. století mnohokrát zpracována. Já zde uvedu pouze nejnovější a nejznámější filmové počiny.

V roce 2005 se na filmovém poli objevila šesti dílná minisérie *The Legend of Guan Gong* (*Legenda o Guan Gongovi*)⁷⁷ mapující osudy tří přísežních bratří na pozadí válečných událostí sklonku vlády Východních Hanů a na počátku Tří říší, v kulisách raně středověké Číny, kam chronologicky životní osudy našich hrdinů spadají. Jak je patrné již z názvu série, hlavní důraz je kladen na vylíčení životního osudu generála Guana. V příběhu je opět vyzdvihována jeho statečnost, síla a oddanost věci.

V roce 2008 se objevují hned dva celovečerní výpravné snímky čerpající z motivu období *Tří říší*. Prvním je film

⁷⁶ Příloha 7.2

⁷⁷ <http://www.cinematibrary.tw.org>

*Three Kingdoms: Resurrection of the Dragon (Tři říše: Vzkříjení draka)*⁷⁸. V červnu stejného roku byl představen velkofilm *Red Cliff (Rudá skála)*⁷⁹, který mapuje jednu z největších bitev tohoto období. *Bitva u Rudé skály*⁸⁰ je zároveň jednou z nejmýtizovanějších bitev v dějinách Číny vůbec. Autoři filmu vycházeli přímo z *Luo Guanzhongova* románu a původních fragmentů ze *Záznamů tří říší*. Snímek slavil obrovský úspěch v celé Asii a mnoho týdnů se držel na předních místech asijského žebříčku. Guanovi je ve filmu věnován prostor v *Bitvě u Changbanu*, polomýtickému pozemnímu střetu, který předcházela hlavní námořní bitva u Chibi.

V roce 2009 se výpravné velkofilmy *Three Kingdoms: Resurrection of the Dragon (Tři říše: Vzkříjení draka)* a *Red Cliff (Krvavé útesy)* objevily i na českém filmovém trhu.

Mimo historický rámec se postava Guan Yua objevuje ve dvou snímcích paralelně spojujících minulost se současností. Coby ideál čínského hrdiny vystupuje v životopisném dramatu z roku 2000 *Sun Yat Sen: In the Mouth of the Dragon (Sunjatsen: V tlamě draka)*⁸¹ z pera Edwarda Emanuela. Příběh se odehrává v Londýně roku 1896, ve vězeňské cele Mandžuského velvyslanectví, kde je *Dr. Sunjatsen*⁸², vůdčí osobnost hnutí *Mladá Čína*, nedobrovolně držen. Musí čelit obvinění ze spáchání zločinů proti císařství a je nucen k doznání podáváním omamných látek, které mají za následek halucinace. V tomto stavu se Sunjatsenovi zjevují největší hrdinové čínské historie, které konfrontuje se svými názory a cíli. Na pokraji smrti čerpá z těchto představ sílu dále bojovat. Za svou víru v moderní a svobodnou Čínu se mu dostává obdivu i ze strany svých vězňů. V jednom z transů se setká s generálem⁸³, jehož hlavními vlastnostmi jsou vytrvalost,

⁷⁸ <http://www.cinematibrary.tw.org>

⁷⁹ <http://www.cinematibrary.tw.org>

⁸⁰ *Bitva u Rudého útesu, Chibi*, provincie Hubei, r. 208, rozhodující bitva, kde Cao Cao na základě spojení států Wu a Shu utrpěl drtivou porážku., ukázka mistrovské práce стратега Zhuge Lianga. Tato bitva je opředená mnoha legendami a chována ve vysoké úctě.

⁸¹ <http://www.cinematibrary.tw.org>

⁸² **Sunjatsen** 孙逸仙 *Sūn Yìxiān* (12. listopadu 1866 – 12. března 1925), byl v letech 1912 – 1913 prozatímním prezidentem Čínské republiky, v letech 1921 – 1925 řádným. Až do své smrti byl hlavním představitelem Kuomintangu. Zastával republikánské hodnoty a přikláněl se směrem k levici. Vyznával křesťanskou víru. Díky svým zásluhám v dějinách Číny je uznáván v ČLR i na Taiwanu.

⁸³ Guan Gong

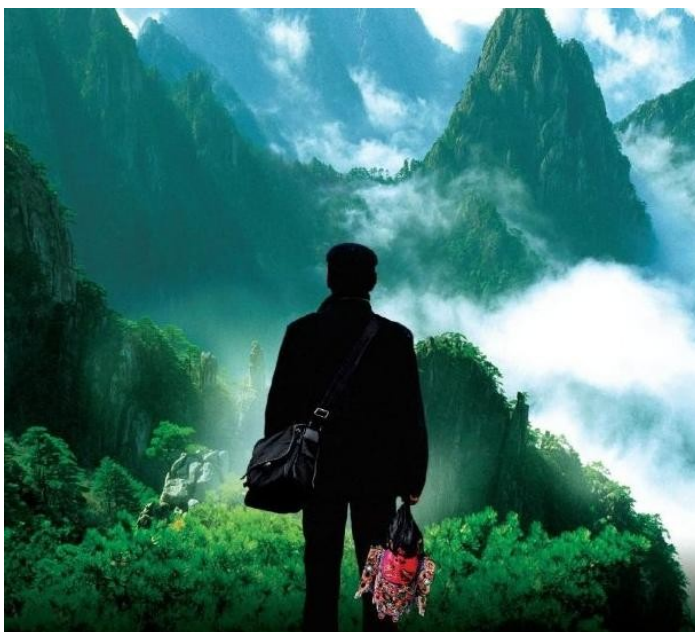

oddanost věci a statečnost, což byly vlastnosti, které mladý vůdce potřeboval k dosažení svého cíle na prahu rozkládajícího se čínského impéria.

Dalším ze snímků čerpajících inspiraci z jedné dílčí epizody Guanova života je 千里走单骑 *Qian li zou dan qi*

(*Riding Alone for Thousands of Miles* / *Překonat sám tisíce mil*, 2005)^{84 85} od režiséra *Zhang Yimou*⁸⁶. Čínský filmový mág se

po historických velkofilmech rozhodl odhodit meče a vrací se zpět, ke komornímu příběhu o několika postavách, kde není prostor na monumentální bitvy, akrobatické kousky a filmové

efekty známé z jeho posledních počinů, ale přesto inspirovaném legendou⁸⁷. Příběh vyzdvihuje jednu, pro Číňany, z nejryzejších lidských vlastností - oddanost. Ať už se jedná o oddanost rodině, komunitě, jejím členům nebo k plnění úkolu či slibu. Jako se před sedmnácti sty lety oddaný přítel vydává přes půl kontinentu, aby pomohl přísežnému bratrovi a v průběhu dlouhé cesty se potýká s mnoha překážkami prověřujícími jeho věrnost, se stejnou vervou v současnosti otec plní poslední přání svého syna, získat nahrávku písně *Riding Alone for Thousands of Miles*. Vydává se napříč vyprahlou čínskou krajinou, kde potkává spoustu osamělých bizarních osudů a odhaluje skrytá zákoutí vlastního nitra. Název ústřední písně tvoří symbolickou paralelu mezi oběma vzdálenými příběhy.

⁸⁴ <http://www.cinematibrary.tw.org>

⁸⁵ Příběh začíná v malé rybářské vesnici na severozápadě Japonska, kde v osidlech rutiny přežívá osamělý padesátník Takata Gou-ichi. Jednoho dne mu snacha Rie sdělí, že jeho syn Ken-ichi umírá na zákeřnou nemoc a vyžádal si jeho návštěvu. Takata nasedá na vlak do Tokya a vyráží za synem, s kterým dlouhá léta nepromluvil ... na místě zjišťuje, že na jejich vztahu se nic nezměnilo a syn odmítá se s ním sejít. To jen snacha si vyžádala jeho účast v nemocnici, neboť cítí, že by si ti dva ještě měli promluvit. Takata se nicméně dozvídá zajímavou věc: Pomocí videokazety, kterou mu Rie podstrčí, zjistí, že se jeho syn už léta věnuje studiu divadelního dramatu. Měl velký sen, vidět největšího současného herce *Li Tianmina* zpívat píseň *Riding Alone for Thousands of Miles*. Aby Takata znovu získal synovo srdce, slíbí, že najde herce, natočí jak zpívá a kazetu přinese zpět. V hlavní roli Ken Takakura.

⁸⁶ Filmografie:Hrdina, Klan létajících dýk, Kletba zlatého květu atd.

⁸⁷ „Riding Alone for Thousands of Mile“ – Romance Tří říší, kapitola 26. Legendární příběh popisující Guanovu oddanost Liu Beiovi. Guan odchází ze služeb Cao Caa, aby pomohl z válečného sevření svému přísežnému bratru. Během dlouhé cesty musí překonat pět překážek a zabít šest krutých generálů, kteří mu stojí v cestě.

Paralelu s příběhem z Guanova života bychom s trochou nadsázky našli i v komedii *Stephena Chowa* z roku 1994 *From Bering with Love*⁸⁸. Příběh roztržitého agenta *LingLingQi (007)*, který je v jedné z akcí postřelen a během zákroku, kdy je mu kulka ze stehna vyndána, sleduje pornofilm, aby odvedl pozornost od bolesti. Když si položíme otázku proč, jednou z možných odpovědí je, že následuje příkladu generála Guana, který podle jedné z kapitol *Příběhů tří říší* hrál šachy v průběhu ošetřování jeho rány způsobené otrávenou střelou z kuše. „*Hua Tuo navrhl rozříznout celou paži až ke kosti a jed z rány vyškrábat...byl velice překvapen, když Guan Yu odmítl anestezii, pokračoval ve hře go, celou operaci se vesele bavil a popíjel se svými druhy*“⁸⁹.

5.3 Deskové, PC a video hry⁹⁰

Období Tří říší a statečný generál Guan si získaly oblibu mezi hráči RPG, počítačových a karetních her. Klasická hra *Sango Fighter* (DOS, 2D), korejská MMORG fantasy *MapleStory (Massively Multiplayer Online Role-playing Game)*, hra *Fighting Empire* určená pro mobily, sada *Three Kingdoms z Magic: The Gathering*, stolní hra *Anachronism* se bez Guana neobejdou. Dostal významnou úlohu ve hře *Emperor: Rise of the Middle Kingdom*. Inspiroval charakterní postavu generála Elliota ze série *Shining Force*, který převzal jeho mentalitu, zbraň *guandao* i rudý obličej. Nejvíce prostoru mu byl dán v akční strategii – arkádové sérii *Dynasty Warriors (Shin sangoku musô)*, v o desítku let starší *Romance of the Three Kingdoms*⁹¹ nebo ve hře *Battle of Empires*, což jsou povedené „bojovky“ s propracovanou grafikou a historickým příběhem.

⁸⁸ <http://www.cinemalibrary.tw.org>

⁸⁹ **Luo, Guanzhong:** *Romance of Three Kingdoms*. Trans. C.H. Brewitt-Taylor. Tuttle Publishing 2002, Chapter 75 .

⁹⁰ <http://www.ikarie.cz/clanek/kuan-ju>

⁹¹ <http://www.koei.com/rtkxipc/>

Výstava studentských prací moderního umění

Použití mytologického tématu v závěrečné ročníkové práci studentů China Central Academy of Fine Art 2007-08 nazvané Transformers.

Tattoo

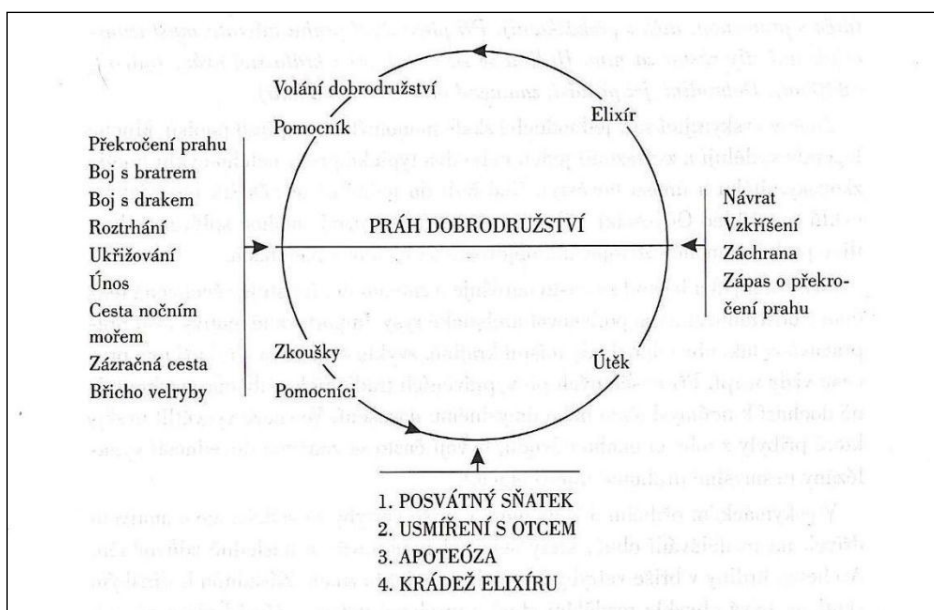

Guan Gong je klasickým námětem, který nesmí chybět v žádné nabídce asijských tetovacích studií.

6. Závěr

Jak již bylo zmíněno v úvodu, při zpracovávání tématu „*archetyp mytologického hrdiny v čínském prostředí*“ jsem vycházela hlavně z výzkumů antropologa Josepha Campbella. Jako cíl své práce jsem si vytyčila potvrdit Campbellovu „*teorii o monomýtu*“, popsanou v jeho stěžejním díle „*Tisíc tváří hrdiny: Archetyp hrdiny v proměnách věků*“. Monomýtus je obecným schématem hrdinovy dobrodružné cesty, která skrze přechodové rity vede až ke konečnému proměnění. Na základě zkoumání vývoje kultu čínského raně středověkého hrdiny Guan Gong, dochovaných lidových příběhů na toto téma a porovnáváním skutečností, jsem se pokusila shrnout Guanovo dobrodružství do grafu, který by odpovídal obecnému grafu Campbellova monomýtu.

Campbellův obecný graf monomýtu (dobrodružství)

Vysvětlení grafu: *Mytologický hrdina opouští své všední obydlí nebo zámek, podléhá vábení, je unesen nebo dobrovolně přistupuje k prahu, za nímž čeká dobrodružství. Tam se setkává se stínovou postavou hlídající vchod. Hrdina může tuto sílu porazit nebo s ní vyjít po dobrém, a živý vstupuje do království temnoty. Po překonání prahu putuje hrdina světem neznámých, ale přesto podivně blízkých sil. Některé z nich ho krutě ohrožují (zkoušky), jiné mu poskytnou kouzelnou moc (pomocníci). Jakmile dorazí do nejhlubšího bodu mytologického kruhu, je podroben*

nejvyšší zkoušce a získá svou odměnu, jako se například zbožtění. Posledním úkolem je návrat. Pokud mocnosti hrdinovi požehnaly, vydává se na cestu pod jejich ochranou. Ne-li, prchá a je pronásledován. Hrdina se znovu vynoří a dobrodiní, jež přináší, znamená obrodu světa (elixír)⁹².

Mnohé legendy vydělují a zvýrazňují jeden nebo dva typické prvky celého cyklu, jiné řadí do jedné série několik cyklů nezávislých. Různé prvky mohou splývat, zdvojit se a objevovat v mnoha podobách.

Guan Gongův graf dobrodružství

Výše popsaný obecný cyklus je až na malé odchylky dohledatelným téměř ve všech příbězích, kde Guan figuruje.

*Příklad: Přísaha v broskvoňovém sadu*⁹³

Guan Yu žije v rodném městě. Cítí však, že má jiné poslání než jako prodavač (*volání dobrodružství*). Zabíjí místního krutovládce (*stínová postava*) a je nucen uprchnout. Před svými pronásledovateli je zachráněn vyšší mocí, která mu zbarví obličej do ruda a on nepozorovaně hlídce proklouzne (*zázračná cesta*). Po dlouhém putování poznává Liu Beie s Zhang Feiem a uzavírá s nimi bratrskou přísahu (*nejvyšší zkouška a ve svém důsledku zároveň i odměna*). Společně pak vykonají mnoho dobrodiní – potlačení rebelie (návrat – elixír).

Z celkového obrazu, který legendy o Guanovi tvoří, jsem zpracovala graf simulující obecný cyklus Josepha Campbella a shrnuje Guanova dobrodružství v celé své rovině. Tento graf bych pak chápala jako potvrzení obecné teorie mononýtu na konkrétním příkladu.

Stěžejními body grafu jsou:

- Útěk z rodného města - iniciace
- Přísaha v broskvoňovém sadu - odměna
- Služba pod Cao Caem - zkouška

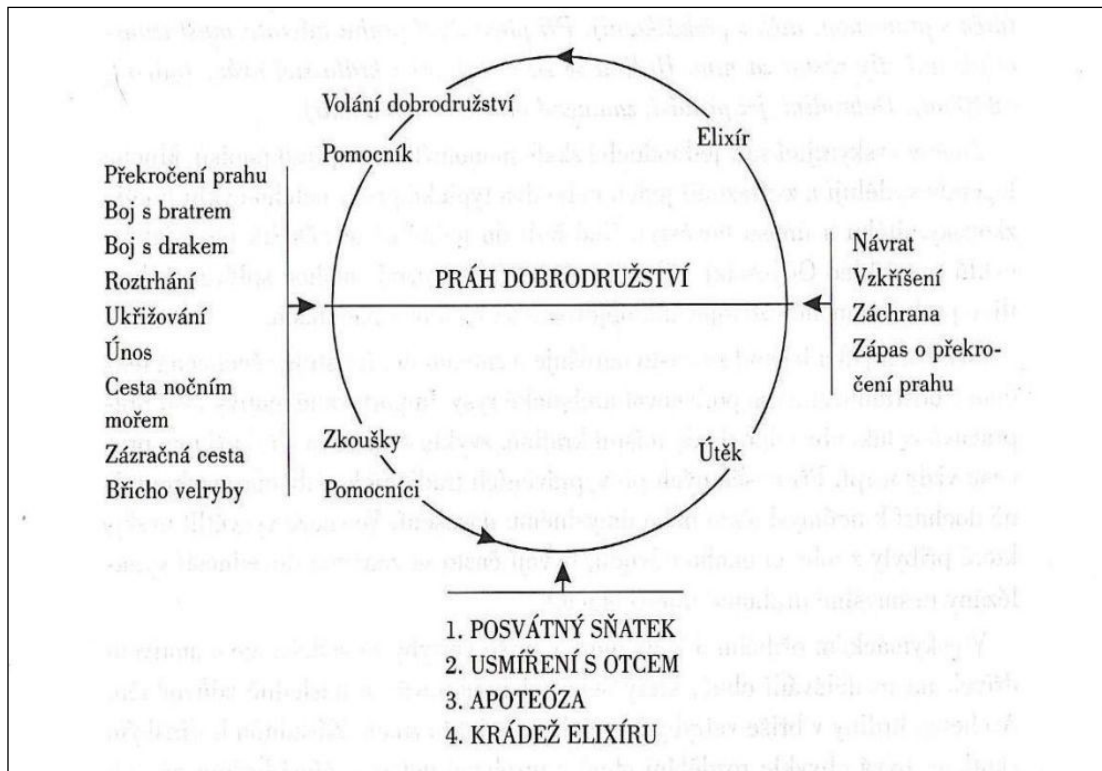
⁹² Campbell, J.: Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků. Praha 2000, s. 221 - 222.

⁹³ 3.3 Stěžejní příběhy... Přísaha v broskvoňovém sadu.

- „Cesta dlouhá tisíce li“ – návrat
- Pomsta Lü Mengovi – smrt
- Osvícení na hoře Yuquan

94

S dalším ze závěrů uvedených v Campbellově knize *Tisíc tváří hrdiny...* se však na konci své práce diametrálně rozcházím. Campbell prezentuje archetyp mýtického hrdiny jako neslučitelný s potřebami a chápáním moderního světa – nepřezívaný faktor v moderní době. S tímto názorem se v případě Guan Gongu nemohu ztotožnit. V páté kapitole jsem jasně dokázala, že odkaz a vnímání Guana je v čínské, i moderní, společnosti stále silné a vyhledávané. Jednoznačně je to dáno tím, že čínská společnost je založena na hluboce zakořeněných tradicích konfucianismu, a zároveň i faktem, že Číňané od starověku, od dob „Velkých Mudrců“, milují paralely mezi „novým“ a „starým“.

⁹⁴ 3.3 Stěžejní příběhy....

7. Přílohy

7.1 Dynastie čínské historie

Legendární období

Tři Vznešení a pět Vladařů 三皇五帝		
Tři Vznešení 三皇	Vládce Nebes Vládce Země Vládce Lidí	天皇 地皇 泰皇 nebo 人皇 <i>Záznamy velkého historika (史记)</i>
	<u>Fuxi</u> <u>Nüwa</u> <u>Shennong</u>	伏羲 女媧 / 女媧 神農 / 神农 <i>Yuanmingbao(元命苞)</i>
Pět Vladařů 五帝	<u>Žlutý císař</u> <u>Zhuanxu</u> <u>Yu</u> <u>Yao</u> <u>Shun</u>	黃帝 / 黄帝 顓頊 / 颛顼 譽 堯 舜 <i>Záznamy velkého historika (史记)</i>
	<u>Šaochao</u> <u>Zhuanxu</u> <u>Žlutý císař</u> <u>Shennong</u> <u>Fuxi</u>	少昊 顓頊 / 颛顼 黃帝 / 黄帝 神農 / 神农 伏羲 <i>Písňe ze Chu (楚辭)</i>
	<u>Youchaoshi</u> <u>Suirensi</u> <u>Fuxi</u> <u>Nüwa</u> <u>Shennong</u>	有巢氏 燧人氏 伏羲 女媧 / 女媧 神農 <i>Kniha obřadů (禮記 / 礼记)</i>

Historické období

Xia	夏	2100 - 1600 př. n. l.
Shang	商	1600 - 1100 př. n. l.
Zhou Západní Zhou Východní Čou Období Jara a Podzimu Období Válčících států	周 西周 東周 春秋 戰國	1100 - 221 př. n. l. 1100 - 771 př. n. l. 770 - 476 př. n. l. 770 - 476 př. n. l. 403 - 221 př. n. l.
Qin	秦	221 - 206 př. n. l.
Han Západní Han	漢 西漢	206 př. n. l. - 220 n. l. 206 př. n. l. - 8 n. l.
Xin (přerušení dynastie Han) Východní Han	新 東漢	9 - 25 n. l. 25 - 220 n.l.
Tři království Království Cao Wej Království Shu Han Království Východní Wu	三國 曹魏 蜀漢 東吳	220 - 280 220 - 265 221 - 263 222 - 280
Jin Západní Jin Východní Jin	晉 西晉 東晉	265 - 420 265 - 316 317 - 420
Období jižních a severních dynastií <i>Jižní dynastie</i> Liou Song Qi Liang Chen Pozdní Liang <i>Severní (nečínské) dynastie</i> Severní Wei Západní Wei Východní Wei Severní Qi Severní Zhou	南北朝 劉宋 齊 梁 陳 後梁 北魏 西魏 東魏 北齊 北周	420 - 589 420 - 479 479 - 502 502 - 557 557 - 589 555 - 587 386 - 534 534 - 556 534 - 550 550 - 577 557 - 581
Sui	隋	581 - 618
Tang	唐	618 - 907
Pět dynastií a deset království Pozdní Liang Pozdní Tang Pozdní Jin Pozdní Han Pozdní Zhou	五代十國 後梁 後唐 後晉 後漢 後周	907 - 960 907 - 923 923 - 936 936 - 946 947 - 950 951 - 960
Song Severní Song Jižní Song	宋 北宋 南宋	960 - 1279 960 - 1127 1127 - 1279
Yuan (Mongolská dynastie)	元	1271 - 1368
Ming	明	1368 - 1644

Qing (Mandžuská dynastie)	清	1644 - 1911
---------------------------	---	-------------

8. Použitá literatura

- Birrell, A.:** *Chinese Mythology: An Introduction*. Baltimore, John Hopkins University Press 1999.
- Birrell, A.:** *Čínské mýty. Bájná minulost*. Praha, Levné knihy KMa 2006.
- Bodde, D.:** *Mýty staré Číny*. In: Kamer, S. N.: *Mytologie starověku*. Praha, Orbis 1977.
- Campbell, J.:** *Mýty. Legendy dávných věků v našem denním životě*. Praha 1998.
- Campbell, J.:** *Proměny mýtu v čase. Vývoj mýtů od raných kultur až po středověké legendy*. Praha, Portál 2000.
- Campbell, J.:** *Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků*. Praha 2000.
- Fairbank, J. F.:** *Dějiny Číny*. Praha, LN 1998.
- Frazer, J. G.:** *Zlatá ratolest*. Praha, Garamond 2000.
- Guter, J.:** *Bohové a symboly staré Číny. Slovník čínské mytologie*. Praha, Brána 2005.
- Hrdličková, V.:** *Dějiny čínské klasické literatury, I. Díl*. Praha 1980.
- Hrdličková, V.:** *Dějiny čínské klasické literatury, II. Díl*. Praha 1980.
- Hrdličková, V.:** *Moudrost staré Číny*. Praha, Portál 2002.
- Hrdličková, V.:** *Nejkrásnější čínské příběhy*. Praha, Portál 2005.
- Hrdličková, V.- Krejsová, B.:** *Čína*. In: Filipický, J.: *Prameny života. Obraz člověka a světa ve starých kulturách*. Praha, Vyšehrad 1982, s. 259-344.
- Kulcsárová, Z.:** *Světové mytologie*. Praha, Orbis 1972.
- 李福清 Li Fuqing [Boris Riftin]:** *关公传说与三国演义 [Guan Gong chuanshuo yu Sanguo yanyi]*. Taipei, Han Chung Book Co. 1997. ISBN 957-99290-9-2.
- Marxová, H.:** *Svět mýtů. Mýty všech dob a národů*. Praha, Volvox Globator 2002.
- Obuchová, L.:** *Čínské symboly*. Praha, Grada Publishing 2000.
- Olivová, L.:** *Klenoty čínské literatury*. Praha, Portál 2006.
- Palmer, M.:** *Taoismus*. Praha 2002.
- Stormová, R.:** *Encyklopedie východní mytologie*. Praha, ReBo Productions 2000, s. 172 - 250.
- Weber, M.:** *Chinese Myths*.
- Willis, R.:** *Mytologie světa*. Praha, Slovart 1997, s. 88 – 109.

Zhou, Meizhu - Zhu, Weihua: *Příběhy dračích králů*. Bratislava, Orbis Pictus Istropolitana 1993.

Luo, Guanzhong: *Romance of Three Kingdoms*. Trans. C.H. Brewitt-Taylor. Tuttle Publishing 2002.